

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Lumen arvo

Suomalaisten vapaalaskijoiden kokemuksia lumesta

Arktinen maailmanpolitiikka
Pro gradu -tutkielma

Wilma Lähde

8.5.2026
Lapin yliopisto

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Lumen arvo. Suomalaisten vapaalaskijoiden kokemuksia lumesta.

Tekijä: Wilma Lähde

Koulutusohjelma: Arktinen maailmanpolitiikka

Ohjaaja: tutkimusprofessori Rauna Kuokkanen

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 48 sivua, 2 liitettä

Vuosi: 2026

Tiivistelmä:

Tämä tutkimus käsittelee suomalaisten vapaalaskijoiden kokemuksia lumesta ja niiden kautta rakentuvaa lumisuhdetta. Vapaalasku eli hoidettujen rinteiden ulkopuolella laskeminen on kasvattanut suosiotaan viime vuosina, kun yhä useampi haluaa kokea koskemattoman lumen tunnun. Lajin keskiössä on lumi, sillä ilman sitä ei lajin harrastaminen ole mahdollista. Samaan aikaan kuitenkin epävarmuus lumen ja talvien tulevaisuudesta kasvaa ilmastonmuutoksen myötä. Tässä tutkimuksessa pohdin suomalaisten vapaalaskijoiden lumisuhdetta sekä sitä, millainen vaikutus ilmastonmuutoksella on lumisuhteeseen.

Tutkimus on fenomenologiseen teoriaan nojaava laadullinen tutkimus, joka on kiinnostunut henkilökohtaisista kokemuksista ja merkityksenannoista. Tutkimuksen aineistona on viisi haastattelua ja autoetnografiset muistiinpanoni. Lumi näyttäytyy aineistossani kehollisena ja emotionaalisenä kokemuksena, aktiivisena toimijana ja mahdollistajana, sekä identiteettinä ja elämäntapana. Samalla ilmastonmuutos haastaa lumen ennakoitavuuden ja sen itseäänselvyys katoaa lisäten lumen arvostusta, mutta samalla haikeutta ekosurun muodossa. Lumen kulttuurinen tulevaisuus nousee myös esille, sillä lumen epävarma tulevaisuus vaikuttaa myös pelkkää vapaalaskemista laajemmin pohjosiin yhteiskuntiin ja identiteetteihin.

Tutkimuksen aineiston perusteella lumisuhte muovautuu toiminnan, mutta myös laajemmin moninaisten merkityksenantojen kautta tehden lumesta hyvin henkilökohtaisen ja jopa ihmisen omaa identiteettiä kuvaavan asian. Vapaalasku näyttäytyy yhtenä, mutta ei ainoana tapana olla suhteessa lumeen. Tietoisuus lumen epävarmasta tulevaisuudesta ja myös lumen aiheuttamista riskeistä, sekä toisaalta sen tarjoamista upeista mahdollisuuksista kokea luontoa uudella tavalla, ovat muovanneet haastattelimieni vapaalaskijoiden lumisuhdetta lapsuudesta aikuisuuteen. Lumi ei ole vain passiivinen vapaalaskun mahdollistava tausta vaan aktiivinen toimija, joka vaikuttaa vapaalaskijan kokemukseen harrastamista syvemmin.

Avainsanat: lumisuhte, vapaalasku, ilmastonmuutos, fenomenologia

University of Lapland
Faculty: Faculty of Social Sciences
Title of the Thesis: The Value of Snow: Finnish backcountry riders' experiences of snow
Author: Wilma Lähde
Field of Study: Arctic World Politics
Supervisor: Research Professor Rauna Kuokkanen
Type of Work: Master's Thesis
Number of Pages, Appendices: 48 pages, 2 attachments
Year: 2026

Abstract:

This study examines Finnish freeriders' experiences of snow and the snow relationship that is formed through these experiences. Freeriding, defined as down-hill skiing or snowboarding outside groomed slopes, has grown in popularity in recent years as more people seek to experience untouched snow. Snow is at the core of the activity, as it would not be possible without it. At the same time, uncertainty about the future of snow and winters, is increasing due to climate change. The aim of this study is to describe Finnish freeriders' relationship with snow and to explore the impact of climate change on this relationship.

The study is a qualitative study grounded in phenomenological theory, focusing on personal experiences and processes of meaning-making. The data consists of five interviews and autoethnographic notes. In these materials, snow appears as a bodily and emotional experience, an active agent and enabler, as well as a component of identity and lifestyle. At the same time, climate change challenges the predictability of snow, and its' taken-for-granted nature is disappearing, increasing its appreciation but also evoking a sense of melancholy in the form of ecological grief. The cultural future of snow also emerges as a theme, as its uncertain future affects not only freeriding but also northern societies and identities more broadly.

Based on the data, the snow relationship is shaped not only through activity but also through diverse processes of meaning-making, making snow a highly personal and even identity-defining phenomenon. Freeriding appears as one, but not the only, way of relating to snow. Awareness of the uncertain future of snow, as well as the risks it entails and the remarkable opportunities it offers for experiencing nature in new ways, has shaped the snow relationship of the interviewed riders from childhood to adulthood. Snow is not merely a passive background enabling freeriding but an active agent that influences the person's experience on a deeper level.

Keywords: snow relationship, freeriding, climate change, phenomenology

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet	9
2.1	Fenomenologinen viitekehys	9
2.2	Keskeiset käsitteet	12
2.2.1	Luontosuhde ja käsitykset luonnosta	12
2.2.2	Lumi ja lumisuhde	15
2.2.3	Vapaalasku lajina	19
3	Aineisto ja menetelmät	24
3.1	Aineiston kerääminen	24
3.1.1	Puolistrukturoidut haastattelut	24
3.1.2	Autoetnografinen muistiinpanoaineisto	26
3.2	Tutkijan asema ja tutkimuksen eettisyys	27
3.3	Aineiston analyysimenetelmä	29
4	Tulokset ja analyysi	32
4.1	Lumi kehollisena ja emotionaalisena kokemuksena	32
4.2	Lumi mahdollistajana	35
4.3	Lumi osana identiteettiä ja elämäntapaa	38
4.4	Lumen ennakoitavuuden ja itsestäänselvyyden katoaminen	39
4.5	Lumisuhteen kulttuurinen tulevaisuus	42
5	Johtopäätökset	45
6	Lähteet	49
7	Liitteet	55
7.1	Liite 1. Kenttämuistiinpanojen vastauslomake	55
7.2	Liite 2. Haastattelurunko	57

1 Johdanto

Lumi kuuluu talveen erityisesti pohjoisilla alueilla ja on samalla kuitenkin paljon enemmän kuin vain vuodenaikaan kuuluva sääilmiö tai maisemallinen tekijä. Lumi on merkityksellinen koko maapallon toiminnan kannalta niin ekologisesti kuin myös sosioekonomisesti ajateltuna. Muun muassa sen korkea auringonlämmön heijastuvuusaste, hyvä eristyskyky ja suuri vaikutus hydrologiseen kiertoon tekevät siitä tärkeän elementin kaikelle toiminnalle maapallolla. (Räisänen, Luomaranta ja Jylhä 2024, 1.) Samalla se muokkaa lumisilla alueilla elävien ihmisten arkea, liikkumista ja ajankäyttöä, mutta myös tapoja kokea ja merkityksellistää ympäröivää muunlajista maailmaa.

Lumeen liitetään monenlaisia tunteita, odotuksia, rutiineja ja muistoja. Tässä mielessä lumi ei ole pelkkä tausta ihmisen toiminnalle, vaan aktiivinen osa sitä. Lumi myös mahdollistaa monenlaisen vapaa-ajan tekemisen ja harrastamisen, joista erityisesti koronan aikana ja sen jälkeen suosiotaan on kasvattanut vapaalasku eli hoidettujen rinteiden ulkopuolella lasketteleminen. Vapaalasku (engl. freeriding, backcountry skiing tai ski touring) tarkoittaa laskettelua ja lumilautailua hoidettujen ja merkittyjen rinteiden ulkopuolella (Verkasalo ja Henttonen 2013). Vuorille ja tuntureille nouseaan lasketteluhissien sijaan yleensä nousukarvojen, lumikenkien, moottorikelkan tai helikopterin avulla (Haegeli ym. 2010, 186). Lajissa tavoitteena on yleensä päästä laskemaan mahdollisimman koskemattonta ja pehmeää lunta ja siten lumi on koko lajin ydin. Samalla lumi asettaa tekemiselle haasteita, koska lumi muodostaa jyrkillä rinteillä myös lumivyöryn mahdollisuuden. Yleisimmin lumivyöryt muodostuvat 30-45 asteisilla rinteillä, mutta ne ovat mahdollisia jo yli 25 asteisilla rinteilläkin (Stethem 2013, 32). Siten vapaalaskijan on tunnettava lumiolosuhteet ja osattava lukea lunta, jotta harrastamisen riskit olisivat mahdollisimman vähäiset. Jo pelkästään tämä riskitekijä kietoo laskijan ja lumen tiiviisti yhteen, mutta monelle se on paljon muutakin. Vapaalaskemisen motivaattoreina toimivat muun muassa hyvät lumiolosuhteet, luonnon kauneus ja sen kokeminen, sekä vapaus valita omat laskulinjat (Haegeli ym. 2020; Berbeka 2018; Perrin. Malterren & Chanteloup 2018).

Samaan aikaan kun yhä useampi innostuu vapaalaskusta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista liikkua luonnossa koskemattomalla lumella, ilmastonmuutos haastaa tulevaisuutta myös tämän lajin kohdalla. Lumi osana luontoa määrittää ihmisen toimintaa vähintään yhtä aktiivisesti kuin ihminen tällä hetkellä lumen tulevaisuutta. Viime talvina on uutisoitu paljon esimerkiksi Alppien

lumenpuutteesta ja jäätiköiden sulamisesta (esim. BBC 2023; The Eco Experts 2024; Yle 2025, Yle 2026). Ilmastonmuutos vaikuttaa siis hyvinkin konkreettisella tavalla talviurheilun harrastamiseen jo nyt, unohtamatta kaikkea muuta merkittävää, johon se talvien ja lumen kohdalla vaikuttaakaan. Yksi merkittävä riskitekijä ilmastonmuutoksen ja lumen suhteen on lumivyöryjen mahdollisuuden kasvaminen, kun sääolosuhteet muuttuvat vaikeasti ennakoitaviksi ja muutokset lumikerrokseen voivat muodostua melko yllättäen ja nopeasti (esim. Martin ym. 2001; Strapazzon 2021; Eckert ym. 2024). Samaan aikaan vapaalasku ja muukin talviurheilu on hyvin resurssi-intensiivistä, kun lumen perässä matkustetaan usein lentäen ja uusia välineitä hankitaan. Vaikka vapaalaskijat ovatkin melko tietoisia ilmastonmuutoksesta ja omalla toiminnallaan pyrkivät pienentämään sen vaikutuksia (Graus, Perrin-Malterre ja Hoibian 2025, 283), ei se kuitenkaan poista syntyvää ristiriitaa. Laji kietoutuu vahvasti pehmeän lumen tavoittelukselle, kun samalla toiminta haastaa sen tavoittelun tulevaisuudessa. Näin vapaalaskun, lumen ja ilmastonmuutoksen välille syntyy mielenkiintoinen jännite, jota tutkimukseni myös käsittelee näiden kysymysten kautta:

1. Millaisia kokemuksia suomalaisilla vapaalaskijoilla on lumesta, ja mitä ne kertovat heidän lumisuhteestaan?
2. Millaisia vaikutuksia ilmastonmuutoksella on haastateltujen vapaalaskijoiden lumisuhteeseen?

Olen itse harrastanut vapaalaskua viisi talvea ja lajista on muotoutunut iso osa elämäni. Suurin osa lähimmistä ystäväistäni harrastavat myös lajia, joten pitkälti niin arkeni kuin lomanikin kuluu laskemisen parissa. Olen myös löytänyt lajista yhteisön ympärilleni, ja sitä kautta tavannut monia uusia ihmisiä eri taustoista ja erilaisilla vapaalaskutavoitteilla. Olenkin ymmärtänyt, että lajia voi harrastaa ja elää hyvin monin eri tavoin. Osalle harrastajista laskemisella haetaan adrenaliinia ja mitä hurjempia laskulinjoja, kun taas toisille se näyttäytyy enemmän luonnossa liikkumisena ja siitä nauttimisena. Yhteistä kaikille on kuitenkin intohimo hyvää lunta kohtaan ja sen perässä matkustaminen lähelle tai kauas, mikä sai minut kiinnostumaan tästä graduaiheesta. Aiempi vapaalaskuun keskittyvä tutkimus on ollut kiinnostunut erityisesti vapaalaskijoiden riskinottoisista ja laskijoiden omien rajojen haastamisesta (Frühaufer 2017), lumivyöryihin liittyvästä päätöksenteosta (esim. Haegeli ym. 2020), sekä toisaalta myös laajemmin erilaisista motiiveista vapaalaskemiselle (esim. Berbeka 2018; Perrin-Malterre ja Chanteloup 2018). Nämä aiheet ovatkin pitkälti niitä, joita myös uutismedioissa käsitellään vapaalaskuun liittyen. Mediassa vapaalasku nousee näkyville usein lumivyöryonnettomuuksien ja lajin korkeiden riskien valossa, jolloin korostuu melko yksipuolisesti lajin vaarat ja negatiiviset puolet. Vaikka

näiden asioiden esille tuominen ja tutkiminen on mielestäni tärkeää, halusin omassa tutkimuksessani tarkastella vapaalaskua uudesta näkökulmasta, sillä omasta kokemuksestani tiedän, että monelle vapaalasku on paljon muutakin kuin riskejä, omien rajojen koettelua ja vaaroja.

Lajin keskiössä on lumi ja toimintaympäristönä luonto, joiden tulevaisuus ei ole itsestään selvä. Vapaalaskupiireissä lumesta puhutaan paljon, mutta usein melko teknisestä ja materialistisesta näkökulmasta. Keskustelut pyörivät lumivyöryennusteiden, sekä lumen laadun ja määrän ympärillä laskumahdollisuuksiin peilaten. Lumella on kuitenkin kokemuksieni mukaan pelkkää olomuotoa ja lajin mahdollistamista suurempi rooli ja merkitys monille laskijoille, vaikkei se aina tulisikaan näkyvästi esille. Erityisen ajankohtaista tämä lumen merkitys on ilmastonmuutoksen aikana. Lumi on monelle aktiiviharrastajalle koko elämäntapa ja siten teknisen suorituksen mahdollistamista tärkeämpi asia, mutta sen tulevaisuus epävarma. Ilmastonmuutoksen vaikutuksista ollaan oman kokemukseni mukaan vapaalaskupiireissäkin hyvin tietoisia, mutta niistä ei yhteisön sisällä kuitenkaan puhuta vieläkään sellaisella vakavuudella, jolla mielestäni olisi tarpeen. Näistä lähtökohdista lähdin tutkimaan syvemmin sitä, mitä lumi ja sen tulevaisuus vapaalaskuvalle ihmiselle merkitsee. Lähtöajatukseni on, että jokaisella vapaalaskijalla on jonkinlainen suhde lumeen, oli se sitten tiedostettu tai tiedostamaton. Vapaalaskijoiden motiivit ja tavoitteet lajin harrastamiselle voivat erota toisistaan melko paljonkin, mutta lajin keskiössä on kuitenkin aina lumi. Yhtä lailla kuin ihmisen suhde luontoon, lumi ja vapaalaskija ovat erottamattomat ja siten aina jollain tavalla suhteessa toisiinsa.

Koska lumisuhdetta ei ole aiemmin juurikaan tutkittu, määrittelen lumisuhdetta luontosuhteen ja muunlajisuuden (more-than-human) teoriaa hyödyntäen. Muunlajisuuden käsite laajentaa ympäristön ja luonnon käsitteitä, sillä se kuvaa paremmin luonnon, muiden lajien ja elottoman maailman toimijuutta ihmisen maailmaan, havaintoihin ja kieleen (Abram 1996). Luonto ja ihminen eivät ole erotettavissa, eikä luonto ole vain passiivinen tausta ihmisen elämisaailmassa. Luontosuhteesta puhuminen sisältää siten tietyn ihmisen ja luonto erottelevan näkemyksen ja onkin osin hyvin länsimaisesta lähtökohdasta luotu käsite. Se kuitenkin kuvastaa Cantellin (2011, 332) mukaan sitä, millainen merkitys luonnolla on ihmiselle, miten luonto on läsnä ihmisen elämässä ja millaisia arvoja ihminen luonnolle antaa. Nadegger (2023) on kuvannut hiihtokeskustyöntekijöiden suhdetta lumeen kolmen ulottuvuuden kautta: lumen odottamisena (waiting for snow), lumen kanssa vuorovaikutuksessa olemisena (connecting to snow) sekä lumen kanssa kukoistamisena (thriving with snow). Lumisuhdetta voidaan jäsentää myös erilaisten luontorepresentaation kautta: käytännönläheinen luonnon hyötykäyttö, romantisoitu eskapismi ja järjestäytynyt urheilu ja liikunta (Kalmari 2021, 89; Simula

2012). Näissä luonto ja siten lumi nähdään erilaisista näkökulmista ja se vaikuttaa siihen, miten lumeen suhtaudutaan, kuten esimerkiksi itsestään selvänä ja hyödynnettävänä, visuaalisesti kauniina tai harrastamisen mahdollistavana pintana (Kalmari 2021, 89; Simula 2012). Muun muassa näiden kokemusten ja merkityksenantojen kautta voidaan käsittää lumisuhdetta. Tässä tutkimuksessa käsitän lumisuhteena tapoja ja tunteita, joilla lumi ja ihminen kietoutuvat yhteen: millaisia merkityksiä ja arvoja lumelle annetaan, miten lumi vaikuttaa ihmisen toimintaan ja kokemuksiin ja mitä tunteita lumi herättää.

Gradussani tarkastelen viiden suomalaisen vapaalaskijan kokemuksia lumesta, sekä omia kenttämuistiinpanojani niiden rinnalla fenomenologisen analyysin kautta. Fenomenologinen näkökulma korostaa eletyn kokemuksen kuvausta ja pyrkii tavoittamaan kokemusten ytimen eli tässä tutkimuksessa sen, miten lumi näyttäytyy kehollisena, emotionaalisena ja suhteellisena koettuna asiana. Laine (2018) kuvaa fenomenologisen tutkimuksen tietoisuuteen nojaavaa luonnetta niin, että ihminen kokee ja näkee maailman tiettyjen tietoisuuksien ja merkitysten kautta ja siten jokaisessa havainnossamme on mukana erilaisia kokemuksia kohteesta. Ihmisen nähdään rakentuvan suhteessa ympäröivään maailmaan ja samalla rakentaen sitä erilaisien suhdeverkostojen kautta (Laine 2018). Fenomenologisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ilmiöitä sellaisina kuin ne ilmenevät ihmisten tietoisuudessa, ei selittämään niitä ulkoapäin tai tilastollisesti yleistettävien mallien kautta.

Seuraavaksi käsitelen tutkimukseeni liittyvää teoriaa ja keskeisiä käsitteitä. Aloitan kertomalla tutkimuksen toisessa luvussa fenomenologisesta viitekehyksestä, jota tutkimuksessani käytän. Tämän jälkeen etenen luontosuhteeseen ja muunlajiseen ajatteluun, jotka toimivat tutkimuksessani pohjana lumisuhteen käsitteen muodostamiselle. Lopuksi avaan vielä tarkemmin vapaalaskua lajina ja siitä tehtyä aiempaa tutkimusta. Kolmannessa luvussa käsitelen tutkimuksen aineiston keräämistä ja metodologiaa, sekä pohdin tutkimuksen eettisyyttä. Neljännessä luvussa analysoin haastateltavien lumikokemusten ja lumisuhteen rakentumista, sekä ilmastonmuutoksen roolia heidän lumisuhteessaan. Viimeisessä, johtopäätökset-luvussa kokoan tutkimaani yhteen ja pohdin aineiston sisältöä vielä tarkemmin suhteessa tutkimuskysymyksiini. Tutkimuksen liitteinä on haastattelurunkoni ja autoetnografisen kenttämuistiinpanojen pohja.

2 Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet

2.1 Fenomenologinen viitekehys

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys on fenomenologia, joka keskittyy siihen, miten ihmiset kokevat ja merkityksellistävät maailmaa. Fenomenologia sai alkunsa 1900-luvun alussa Edmund Husserlin ajattelun pohjalta, kun hän pyrki luomaan filosofian, joka perustuisi kokemuksen tarkkaan kuvaamiseen, ilman ennakkokäsityksiä tai tieteellisiä oletuksia (Moran 2000, 29). Fenomenologian syntyyn vaikutti erityisesti Husserlin pyrkimys erottaa puhdas tajunnallisuus ja kokemuksellisuus empiirisistä havainnoista ja analysoida, miten merkitykset muodostuvat nimenomaan kokemuksen kautta intuitiivisesti (Moran 2000, 20–21). Tässä tärkeänä osana oli Husserlin luoma käsite elämismaailmasta (saks. *Lebenswelt*), joka tarkoittaa arkipäiväistä elettyä ja koettua maailmaa (Abram 1996, 33). Elämismaailma on välitön koettu maailma, jossa ihmiset elävät arkeaan eikä sitä tarkastella tieteellisesti, vaan sellaisena kuin se näyttäytyy ja tuntuu jokapäiväisessä toiminnassa. (Abram 1996, 33). Hyvin keskeistä fenomenologian synnyssä ja sen luonteessa on "intentionalisuuden" eli tietoisuuden käsite. Husserlin (1913, 166-167) mukaan se tarkoittaa tietoisuutta "sanan vahvassa mielessä" ja sitä, että elämykset ovat aina "tietoisuutta jostakin". Hän tarkoittaa tällä käytännössä sitä, että esimerkiksi havainto on aina havainto jostain, toivominen on toiveentilan toivomista ja siten esimerkiksi toimiminen koskee toimintaa, rakastaminen rakastettua ja tekeminen tekoa (Husserl 1913, 167).

Tietoisuudella on aina siis kaksijakoinen rakenne: tietoisuuden akti esim. havainto (noesis) ja ilmenevä merkitys esim. havainnon merkitys (noema) (Husserl 1913, 166-1711). Husserl (1913, 179) havainnollistaa tätä esimerkillä, jossa olemme puutarhassa ja katsomme omenapuuta tuntien mielihyvää. Tässä omenapuu on havainto (noesis) ja tietoisuudessamme havainnolle annettava merkitys on mielihyvä (noema). Siten näemme ja koemme omenapuun sellaisena kuin se ilmenee tietoisuudellemme, emmekä sellaisena kuin se ilmenee todellisessa maailmassa. Näistä Husserlin (1913) ajatuksista kehittyen fenomenologin tehtävä on kuvata, miten maailma ja kokemukset ilmenevät tietoisuudessa.

Laine (2018) kuvaa fenomenologisen tutkimuksen tietoisuuteen nojaavaa luonnetta niin, että ihminen kokee ja näkee maailman tiettyjen tietoisuuksien ja merkitysten kautta ja siten jokaisessa havainnossamme on mukana erilaisia kokemuksia kohteesta. Ihmisen nähdään rakentuvan suhteessa ympäröivään maailmaan ja samalla rakentaen sitä erilaisien suhdeverkostojen kautta (Laine 2018). Fenomenologisessa tutkimuksessa pyritään

ymmärtämään ilmiöitä sellaisina kuin ne ilmenevät ihmisten tietoisuudessa, ei selittämään niitä ulkoapäin tai tilastollisesti yleistettävien mallien kautta.

Fenomenologinen tutkimus ei siis lähtökohtaisesti pyri universaaleihin yleistyksiin vaan ennemminkin ymmärtämään yksilön tai tietyn yhteisön merkitysmaailmaa (Laine 2018). Tavoitteena on siis saada selville tutkittavan henkilön kokemus mahdollisimman vapaana ennako-oletuksista (Tökkäri 2018, 66). Ennako-oletuksista ei kuitenkaan tule Tökkärin (2018, 66) mukaan täysin vapautua, vaan ennemmin tunnistaa ja hyödyntää niitä tutkimuksen tekemisessä. Tökkäri (2018, 65) myös huomauttaa, ettei fenomenologista tai hermeneuttista tutkimusta ole mahdollista määritellä tyhjentävästi, sillä ne eivät muodosta yhtä yhtenäistä suuntausta.

Toinen fenomenologinen suuntaus on Husserlin oppilaan Martin Heideggerin hermeneuttinen fenomenologia, joka on kiinnostunut erityisesti olemisen ja kokemuksen merkityksistä osana isompaa kokonaisuutta (Clark, Ferkins, Smythe & Jogulu 2018, 109). Tässä keskeistä on hermeneuttinen kehä, jossa ymmärrys jostakin asiasta muodostuu sen osien ja niiden välisten suhteiden ymmärtämisellä (Clark, Ferkins, Smythe & Jogulu 2018, 109). Hermeneuttisessa tutkimuksessa keskitytään myös ihmisten väliseen kommunikaatioon ja ilmauksiin, joita tarvitaan fenomenologisessa tutkimuksessa yleensä silloin kun tehdään tulkintoja ihmisten kertomista kokemuksista. (Laine, 2018) Fenomenologisella ja edelleen hermeneuttisella tutkimuksella on ikään kuin kaksi tasoa, jossa ensimmäisessä tutkittava henkilö kuvaa kokemuksiaan ja toisessa vaiheessa tutkija tulkitsee näitä tematisoimalla ja käsitteellistämällä omalla kielellään, kuten Laine (2018) asian ilmaisee. Huomattavaa tässä on se, että tutkija ei ole ikään kuin ulkopuolella tutkittavasta asiasta vaan tutkittava merkitysmaailma on yleensä jo jollain tavalla tutkijalle tuttu. Clark ym. (2018) kuvaavat tätä niin, että voimme tietää asioita ilman kokemusta, mutta niiden syvempi luonne avautuu vasta itse kokemalla, jota fenomenologinen tutkimus korostaa. Laine (2018) kuvaa, että tavoitteena hermeneuttisessa tutkimuksessa on tehdä ikään kuin ennestään tunnettu tiedetyksi. Tutkimuksella pyritään siis tuomaan esille sellaista, josta tottumus on tehnyt ikään kuin itsestään selvää tai huomaamatonta tai joka on koettu, muttei tietoisesti tiedetty.

Fenomenologista tutkimusta käytetään hyvin laajasti erilaisissa kokemuksellisten ja kehollisten teemojen tutkimisessa ja se on toiminut teoreettisena viitekehyksenä myös monissa talviurheiluun liittyvissä tutkimuksissa. Loland ja Bäckström (2023) ovat tutkineet fenomenologisesta näkökulmasta liukumisen kokemuksellisia piirteitä ja rakennetta

urheilulajeissa. He käsittelevät sitä, millainen on kokemus liukumisesta lajeissa, joihin se on ikään kuin rakennettu sisään, kuten esimerkiksi hiihdossa, surffaamisessa tai lumilautailussa ja mistä liukumisen kokemus tarkemmin rakentuu. Lolandin ja Bäckströmin (2023) tutkimuksessa tuodaan esille fenomenologialle tyypillinen pyrkimys ymmärtää kokemuksellisuutta ja ilmiötä syvemmin. Tutkimuksessa on johdettu Tim Ingoldin (1993) toiminnallista maisemaa kuvaavasta käsitteestä “taskscape” uusi “glidescape” käsite, joka kuvaa liukumisen toiminnallisuutta ja relationaalisuutta. Tällä pyritään kuvaamaan sitä, miten liukuminen ei ole vain liukumista, vaan siitä muodostuu kokemuksellinen ympäristö, johon vaikuttaa ihmisen toiminta liukumista ennen ja sen jälkeen, yhteys liu’uttavaan pintaan ja samalla tämä kaikki myös muokkaa ihmistä itseään (Loland & Bäckström 2023, 370).

Myös Clark ym. (2018) ovat tutkineet fenomenologisin keinoin laskettelon kokemusta ja sen merkitystä laskettelijoiden elämissä maailmassa. Tutkimuksessa nousi esiin, että haastateltavilla oli usein ennakkokäsityksiä laskemisesta, jotka eivät vastanneet todellista kokemusta. Aloittelijat kuvailivat, että he olivat kuvitelleet laskemisen olevan helpompaa ennen kuin itse kokeilivat sitä, ja todellisuus olikin aivan erilainen. Samoin se, miltä laskeminen näytti heidän omasta näkökulmastaan, ei välttämättä vastannut sitä, miten ulkopuolinen kokee laskijan liikkeitä. (Clark ym. 2018, 115—118) Tämä korostaa, että tieto ja kokemukset ovat hyvin subjektiivisia ja ruumiillisia, ja ne syntyvät syvemmin vasta käytännön toiminnan kautta, kuten fenomenologinen tutkimus korostaa.

Tämä näkökulma on fenomenologian ytimessä ja linkittyy omaan tutkimusaiheeseeni vapaalaskijoiden lumisuhteesta. Kun lasket lumella, et vain “ole tai laske”, vaan olet kokemuksellisesti suhteessa lumeen, sen pintaan, painovoimaan, vauhtiin ja maisemaan. Kokemus ei ole irrallinen mielessä, vaan syntyy tässä yhteydessä ja toiminnassa ja samalla muovaa myös kokijaa itseään. Fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa sopii siten hyvin vapaalaskijoiden lumisuhteen tutkimiseen, kun keskeistä on se millaisia merkityksiä lumi saa yksilön ja luonnon vuorovaikutuksessa. Fenomenologinen näkökulma mahdollistaa lumen tarkastelun paitsi fyysisenä elementtinä myös kokemuksellisena ja merkityksellisenä ilmiönä, jolle ihminen muodostaa merkityksiä ja ennako-oletuksia. Lumi ei ole vain maiseman osa tai laskemisen alusta, vaan aktiivinen osallistuja ihmisen kokemuksessa ympäristössään. Tämä resonoi myös muunlajisuuden teorian ja käsitteen kanssa, jossa korostetaan muunlajisten olentojen toimijuutta ihmiskokemuksen muovaajina (Abram 1996). Fenomenologinen luonne nousee myös esille siinä, että lumisuhte saattaa olla vapaalaskijalle itsestäänselvyys, mutta kuitenkin hyvin merkityksellinen etenkin ajassamme, jossa lumen tulevaisuus on uhattuna.

Hyödynnän tutkimuksessani fenomenologista analyysia, jossa tavoitteena on ymmärtää ja kuvata aineistoa analysoimalla yksilöiden kokemuksia mahdollisimman tarkasti heidän omista näkökulmistaan käsin (Laine 2018; Tökkäri 2018, 66).

2.2 Keskeiset käsitteet

2.2.1 Luontosuhde ja käsitykset luonnosta

Luonto ja kulttuuri ovat käsitteitä, joita on pyritty aikojen saatossa selittämään kuitenkin siinä onnistumatta ja niitä on pyritty erottelemaan monin eri tavoin. Luontoa määriteltiin pitkään kulttuurista, yhteiskunnasta ja ihmisestä erillisenä asiana eli hyvin dualistisesta näkökulmasta käsin (Haila 2000, 155), mutta sittemmin on ymmärretty ihmisen ja luonnon välitön suhde toisiinsa. Luonnon ja kulttuurin jyrkkä erottaminen toisistaan on jo pidemmän aikaa herättänyt laajaa kritiikkiä, sillä tällainen ajattelutapa tuottaa helposti asetelman, jossa kulttuuri näyttyy luontoa hallitsevana voimana (Haila 2000, 159). Asetelma ei ole neutraali, vaan se rakentaa hierarkkista suhdetta, jossa luonto esitetään usein passiivisena ja feminiinisenä (Sundberg & Dembsey 2009, 461), Tällainen asettelu heijastaa Sundbergin ja Dembseyn (2009, 459) mukaan yhteiskunnan patriarkaalisia valtarakenteita, joissa ihminen joko hallitsee tai suojelee luontoa. Nykykontekstissa tämä jaottelu on erityisen ongelmallinen, sillä ilmastonmuutoksen kaltaiset ilmiöt osoittavat, kuinka tiiviisti ihmistoiminta ja luonnon prosessit kietoutuvat yhteen. Ihmisen vaikutus ulottuu syväälle luonnon toimintaan, ja nämä vaikutukset heijastuvat väistämättä takaisin ihmiskuntaan.

Nykyään luonnon ja ihmisen erottelevaa näkemystä on kyseenalaistettu vahvasti länsimaisessakin tieteessä ja ihminen alettu näkemään yhä vahvemmin osana luontoa. Siten ihmisen ja luonnon suhdetta tai luontoyhteyttä, sekä niiden vahvistamista on alettu tarkastelemaan yhä kokonaisvaltaisemmin (Lumber, Richardson & Sheffield 2018, 3). Yksi näkökulma tähän luonnon ja ihmisen väliseen yhteyteen on muunlajisuuden näkökulma. Tämän käsitteen ja teorian takana on alkujaan David Abram, joka kirjassaan *The Spell of the Sensuous: Perception and Language in a More-than-Human World* (1996) käsittelee fenomenologisesti ihmisen aistimellista ja kokemuksellista suhdetta ympäröivään elolliseen maailmaan. Muu kuin ihminen -käsitteellä hän kuvaa teoksessaan luonnon, muiden lajien ja elottoman maailman toimijuutta ihmisen maailmaan, havaintoihin ja kieleen (Abram 1996), jotka eivät ole koskaan erotettavissa toisistaan. Abram (2024, 341-342) on myöhemmin selittänyt kokeneensa, että sen

aikainen kieli ja käsitteet, eivät kuvanneet tarpeeksi kattavasti ja tarkasti ihmislajien ja muiden elävien olentojen välistä suhdetta. Hänen mielestään sana “ympäristö” tekee muusta elollisesta ja elottomasta maailmasta taustan ihmisen toiminnalle ja sana “luonto” puolestaan sisälsi ongelmallisen ajatuksen sen vastakkaisuudesta kulttuurille (Abram 2024, 342).

Abramin mukaan tarvittiin käsitettä, joka selittää paremmin ihmisen maailman osana muunlajista maailmaa, jossa molemmat vaikuttavat yhtä lailla toisiinsa. Hän (2024, 342) kuvaa tilannetta niin, että ihmiskulttuuri on väistämättä upotettuna, läpäistynä ja riippuvaisena siitä muunlajisesta maailmasta, joka ympäröi ja ylläpitää sitä. Tämä on siis teoreettinen lähestymistapa, joka painottaa ihmisten ja muunlajisten olentojen – kuten eläinten, kasvien ja ekosysteemien – välistä yhteen kietoutumista ja vuorovaikutusta (Maller 2021, 4). Maller (2021, 4) myös korostaa, että siirtyminen pois ihmiskeskeisyydestä ei tarkoita ihmisten tarpeiden vähättelyä tai tasapäistämistä, vaan pikemminkin sen tunnustamista, että myös ei-inhimillisillä lajeilla, yhteisöillä ja ekosysteemeillä on oma toimijuutensa ja oikeutensa. Muu kuin ihminen ajattelutapa ja teoria mahdollistaa erilaisten ajan ja paikan käsitysten huomioimisen, joita ei välttämättä voi ymmärtää pelkästään ihmiskeskeisestä näkökulmasta käsin (Maller 2021,4). Huomattavaa tässä ajattelussa onkin juuri tämä luonnon toimijuutta korostava ajattelutapa, joka eroaa perinteisestä dualistisesta luontokäsityksestä.

On tapauksia, joissa luonnonelementit ovat saaneet ihmiseen verrattavan oikeudellisen aseman ja siten osoittavat aktiivista toimijuuttaan. Tällainen tapaus on esimerkiksi Aotearoa/Uudessa Seelannissa sijaitseva Whanganui-joki, joka maorien toiminnan johdosta nähdään nykyisin oikeudellisenä toimijana eikä vain länsimaisesta ja ihmiskeskeisestä näkökulmasta “omaisuutena” (eng. property) (Hutchison 2014, 179). Näissä tapauksissa alkuperäiskansoilla onkin ollut merkittävä rooli, kun he ovat tuoneet omaa luontosuhdettaan ja käsitystään luonnosta esille. Esimerkiksi saamelaisessa ajattelussa ihminen nähdään erottamattomana osana luontoa, jossa myös muut kuin ihmiset koetaan kumppaneina ja jossa niin maalla, eläimillä ja ihmisillä kuin myös hengillä on yhteys toisiinsa (Helander-Renvall 2010, 49-50). Tämä ajattelutapa heijastuu vahvasti alkuperäiskansojen suhteessa maihinsa, joita saamelaisessa kulttuurissa ja uskomuksissa pidetään elävinä ja aktiivisina toimijoina ja, jotka ovat vastavuoroisessa yhteydessä ihmisten kanssa (Helander-Renvall 2010, 48).

Saamelaisten luontosuhteen ja luontokäsityksen eroavuus länsimaisesta näkyy myös jo pelkästään siinä, ettei saamen kielissä Helander-Renvallin (2010, 45) mukaan tunneta varsinaisesti sanaa “kulttuuri”, koska ihmisen toiminnan erottelemisen luonnosta ei ole tarpeen. Myös Deloria (1999, 232) toteaa, että Pohjois-Amerikan alkuperäiskansojen luontosuhteen

kuvaaminen on haastavaa, koska heidän suhteensa luonnonympäristöön on niin läheinen ja vuorovaikutteinen, ettei sitä voi tarkastella länsimaiselle ajattelulle tyypillisesti irrallisena. Deloria (1999, 232) korostaa, että varsinaista luontosuhdetta merkityksellisempää on useimmin se, millainen vuorovaikutuksellinen suhde on yksittäiseen vuoreen tai puuhun. Alkuperäiskansojen näkökulmasta luonnosta ja luontosuhteesta puhuminen länsimaisin käsittein ei välttämättä siis kuvasta heidän kokemustaan tai suhdettaan luontoon, sillä heidän perinteisessä maailmankuvassaan ihminen ja luonto ovat erottamattomasti suhteessa toisiinsa.

Vaikka luontosuhteesta puhumisessa on omat aiemmin esille tuodut ongelmallisuudet, voi sen kautta kuitenkin ymmärtää länsimaisen nykyihmisen suhdetta ja merkitysrakenteita ympäristöään kohtaan. Cantell (2011, 332) kuvaa luontosuhteen tarkoittavan ainakin sitä, millainen merkitys luonnolla on ihmiselle, miten luonto on läsnä ihmisen elämässä ja millaisia arvoja ihminen luonnolle antaa. Luontosuhteen rakentuminen alkaa jo varhaisessa lapsuudessa ja niistä kokemuksista, joita lapsena saa. Lapsuudessa leikkiminen, luonnossa liikkuminen ja luonnonilmiöiden seuraaminen ja tutkiminen ovat keskeisessä roolissa luontosuhteen muodostumiselle. Lapsille mielenkiintoisia paikkoja leikkiin ovat yleensä luonnon itse muovaamat paikat, jotka houkuttavat enemmän kuin rakennettu ympäristö. Siten luontokokemukset ja luontosuhde pääsee rakentumaan hyvinkin arkisissa tilanteissa ja paikoissa, kuten takapihan nurmikolla tai kauppareissun varrella olevassa lähimetsässä. Lapsuudessa syntyvä suhde ympäristöön ja luontoon vaikuttaa myös siihen, miten ihminen kohtelee luontoa ja suhtautuu luonnonympäristöjen hyödyntämiseen myöhemmässä elämässä. (Cantell 2011, 332).

Myönteisen luontosuhteen rakentumisessa merkittävää on henkilökohtainen konkreettinen kokemus luonnosta, eikä se voi syntyä ilman positiivista yhteyttä luonnon kanssa (Martin 2004, 23). Siten lapsuudesta asti alkanut luonnossa oleilu on merkityksellistä koko elämän läpi kulkevan luontosuhteen kannalta. Lumber, Richardson & Sheffield (2017, 3) nostavat esille, että sillä, mitä ihminen tekee luonnossa, on myös merkitystä luontokokemuksen kannalta ja se vaikuttaa siihen syntykö suhdetta luontoon. Tämä tekeminen voi synnyttää joko positiivisia tai negatiivisia tunteita, joilla on vaikutusta siihen, haluaako ihminen palata luontoon yhä uudelleen ja millä tavalla hän luontoa arvottaa. Ihmisen tulee kokea Martinin (2004, 23) mukaan olonsa turvallisiksi, mukavaksi ja nauttia olostaan luonnossa, jotta positiivinen suhde voi syntyä. Luontosuhteen rakentumisen kannalta on olennaista myös se, millaiset taidot ihmisellä on toimia ja liikkua luonnossa. Taidot tai niiden puute mahdollistavat, joko negatiivisten tai positiivisten tunteiden syntymisen. Luonnossa liikkuvan ihmisen on opeteltava ensin teknisiä taitoja, jotta kyseistä toimintaa voi tehdä luonnossa turvallisesti ja mukavasti. Tämä voi kuitenkin

viedä huomion pois itse luonnosta, koska keskittyminen kohdistuu niin intensiivisesti esimerkiksi tekniikkaan, välineisiin tai suoritukseen (Martin 2004, 23). Martin kuvaa tätä eräänlaiseksi dilemmaksi, jossa taidot luonnossa liikkumisesta lisäävät positiivisia kokemuksia, kun varmuus kasvaa, mutta samalla liiallinen taitojen opetteluun keskittyvä toiminta ei jätä tilaa ja aikaa syvemmän luontosuhteen muodostamiselle (Martin 2004, 23-24).

2.2.2 Lumi ja lumisuhde

Kun puhutaan luonnosta ja ihmisen suhteesta ympäristöönsä, ulottuvat ne myös lumeen, joka on osa luontoa ja sen toimijaverkosta. Lumi on merkityksellinen osa maapallon ilmastojärjestelmää, koska sillä on korkea auringonlämmön heijastuvuusaste, hyvä eristyskyky ja suuri vaikutus hydrologiseen kiertoon. Lumella on myös monia muita ekologisia ja sosioekonomisia vaikutuksia, sillä esimerkiksi Pohjois-Euroopassa niin yhteiskunnat kuin ekosysteemit ovat pitkälti sopeutuneet lumisiin talvikuukausiin. (Räisänen, Luomaranta & Jylhä 2024, 1). Lumisia olosuhteita varten on muun muassa kehitetty seurantajärjestelmiä, joista tärkeänä erityisesti tieliikenteen olosuhteiden tarkkailujärjestelmät, sillä lumi lisää huomattavasti vaaratilanteiden ja vakavien onnettomuuksien riskiä (Juga ym. 2014, 1-2). Lumi näyttäytyykin yhteiskunnassa usein poliittisena ja taloudellisena kysymyksenä sekä teknisenä haasteena, jonka hallitsemiseksi kaupungit ovat kehittäneet erilaisia runsaasti resursseja vieviä hallintajärjestelmiä (Vinkka ja Valkonen 2023). Näin yhteiskuntien toiminta ei esty suurestakaan lumimäärästä, mutta samalla teiden auraaminen lumesta ja kaupunkialueiden talvikunnossapito kuluttaa usein paljon energiaa ja rahaa (Leppäranta 2021, 74) Ekologisesta näkökulmasta tarkasteltuna lumen vaikutuksiin kuuluu muun muassa se, että lumi- ja pakkasolosuhteet estävät tuohyönteisten leviämistä uusille alueille (Contosta ym. 2019, 17) ja lumi tarjoaa monille eläimille ja kasveille kylmältä eristävää suojaa talvikuukausina (Leppäranta 2021, 68). Monen lajin sopeutuminen lumisiin talviin näkyy myös siinä, että ne vaihtavat karvapeitteen talven ajaksi valkoiseksi ja osaavat hakea ravintoa ja liikkua ketterästi lumipeitettä hyödyntäen (emt., 70). Samalla lumi on huomattava osa pohjoista perinteistä kulttuuria, kun esimerkiksi monet suosittu talviurheilun muodot, kuten hiihto ja muu vapaa-ajan vietto linkittyvät vahvasti lumeen (Landauer, Sievänen ja Neuvonen 2015; Leppäranta 2021, 71). Lumi on myös tärkeä osa monia elinkeinoja lumisilla alueilla, sillä esimerkiksi Lapin matkailu ja sen synnyttämät työpaikat ovat erityisesti 1990-luvulta alkaen olleet sidoksissa vahvasti lumeen (Leppäranta 2021, 85). Lumi on keskeinen osa myös pohjoisten alkuperäiskansojen perinteisiä elinkeinoja, kulttuuria ja kieltä. Muun muassa saamelaisessa perinnetiedossa ja poronhoidossa lumella on hyvin merkityksellinen rooli, sillä laaja lumeen liittyvä sanasto ei kerro vain lumen

olomuodosta tai sääolosuhteista vaan se sisältää myös paljon tietoa lumeen sopeutumisesta ja siitä, millä tavalla poron hoidon suhteen tulisi kulloinkin toimia (Eira ym. 2018, 928). Onkin siis monella tavalla huolestuttavaa, että nykyinen kehityskulku osoittaa lumipeitteen ja lumisen ajanjakson merkittävää vähenemistä. Erityisen merkittävää tämä on arktisella alueella, jossa Rantasen ym. (2022) mukaan ilmaston lämpeneminen, ja siten myös lumiolosuhteiden muuttuminen, on lähes neljä kertaa nopeampaa kuin muualla maapallolla. Lumipeitteen laajuus yleisesti maailman vuoristoalueilla on vähentynyt vuosien 1982-2020 aikana $-3,6 \pm 2,7\%$ ja lumipeitteisten päivien määrä $-15,1$ päivää $\pm 11,6$ päivää (Notarnicola 2022, 3).

Toisaalta ilmastonmuutoksen ennustetaan vaikuttavan myös merivirtoihin, joista Suomessa ja Pohjois-Euroopassa merkittävä on Atlantin merivirta eli AMOC-järjestelmä (Atlantic Meridional Overturning Circulation). Se kuljettaa lämpöä eteläisiltä merialueilta kohti pohjoista ja pitää Euroopan ilmaston nykyisen leutona. Ilmastonmuutoksen myötä tämä merivirta saattaa heikentyä tulevaisuudessa. Jos näin tapahtuu, lämpöä kulkeutuisi Pohjois-Eurooppaan vähemmän, mikä voisi johtaa erityisesti talvella kylmempiin lämpötiloihin ja voimakkaampiin pakkasjaksoihin. Lisäksi pohjoisen merijään laajeneminen voisi lisätä kylmien sääilmiöiden voimakkuutta. (VanWesten & Baatsen 2025) Tämä voisi siis vaikuttaa talviin jopa niitä kylmentäen, mikä toisaalta osoittaa ilmastonmuutoksen arvaamattomuuden, sekä lumisten talvien tulevaisuuden epävarmuuden nykyisin.

Tutkimusta lumesta on tehty paljon luonnontieteellisestä näkökulmasta. Keskiössä on ollut muun muassa lumen fysikaaliset ominaisuudet, sen määrät ja niiden vaihtelut. Suomessa lunta on seurattu aktiivisesti jo pitkään ja myös kansalaisten itsensä tekemiä havaintoja ja mittauksia, kuten Talviseuranta-palvelua, käytetään osana yleistä tietokantaa. (Kalmari 2021, 24.) Lumen tutkiminen ja tarkka mittaaminen on tärkeää, jotta esimerkiksi tulvien pituutta ja ajoittumista voidaan ennakoida (emt., 25). Lumitutkimuksen tarve on jatkuvasti kasvava, kun ilmastonmuutos muuttaa olosuhteita ja lumimäärän ja sen muutosten ennakointi on yhä vaikeampaa (Kalmari, emt., 27-28). Lumi ei ole kuitenkaan vain pelkkä taustaelementti talvisessa maisemassa, vaan se muokkaa konkreettisesti myös ihmisten kokemuksia ja mahdollistaa tai haastaa elämisen, sekä rakentaa kulttuurisia merkityksiä.

Pohjoisessa elävät ihmiset ja yhteiskunnat ovat sopeutuneet ja muovautuneet talven lumisiin olosuhteisiin. Koska pohjoisessa lumeen on totuttu ja sen kanssa opittu elämään, näyttäytyy se usein myös ensisijaisesti teknisenä ja taloudellisena asiana, eikä siten sen syvempää merkitystä välttämättä osata edes alkuun kuvata. Tämä tulee hyvin esille esimerkiksi Vinkan ja Valkosen (2023) tutkimuksen haastatteluissa, kun kaupungin lumiaurauksen parissa työskenteleviltä

henkilöiltä kysyttiin lumen vaikutuksesta Rovaniemen kaupunkiin. Heille lumi näyttäytyi hyvin itsestään selvänä ja käytännöllisenä asiana, jonka kanssa on tultava toimeen, mutta joka kuitenkin määrittelee vahvasti Rovaniemeä kaupunkina ja elämisen luonnetta siellä (Vinkka ja Valkonen 2023). Lumi on myös erittäin merkittävä osa esimerkiksi Lapin turismia, joka perustuu pitkälti mielikuvalle talven- ja joulun ihmemaasta, sekä hyvistä hiihto- ja laskettelumahdollisuuksista (Tuulentie 2023).

Strauss-Mazzullo (2020) on tutkinut, millaisia merkityksiä ja kokemuksia ihmiset Lapissa liittävät lumitöiden tekemiseen. Hän (2020) nostaa esille, miten lumi ja lumityöt ovat monelle hyvin merkityksellinen osa päivittäistä rutiinia ja jopa omaa identiteettiä. Lumen ja luonnon toimijuus tulee tässä hyvin esiin siinä, miten se ohjaa ihmisen tekemisiä: lumi synnyttää tarpeen lumitöihin, ja tästä muodostuu kulttuurisesti merkittävä arkiaskare, jossa heijastuvat myös sosiaaliset ja taloudelliset ulottuvuudet. Tätä kokemusten ja merkityksenantojen verkkoa voidaan käsittää lumisuhteena. Siinä ihmiselle muodostuu henkilökohtainen kokemus ja suhde lumeen, kuten yleisemmin tutkitusti luontoon tai veteen. Lumisuhdetta on tutkittu melko vähän, mutta esimerkiksi matkailun kontekstissa lumisuhde voi muodostua erityisen merkitykselliseksi, koska toiminta on usein suoraan riippuvaista lumesta ja sen ominaisuuksista. Nadegger (2023) kuvaa hiihtokeskusympäristöä tarkastelevassa tutkimuksessaan työntekijöiden suhdetta lumeen kolmen ulottuvuuden kautta: lumen odottamisena, lumen kanssa vuorovaikutuksessa olemisena, sekä lumen kanssa kukoistamisena. Näissä lumi näyttäytyy paitsi taloudellisena resurssina myös arjen työskentelyä rytmittävänä ja kokemuksellista merkitystä tuottavana ympäristön ja luonnon osana. Tällainen tarkastelutapa korostaa, että lumisuhde ei muodostu ainoastaan lumen fyysisistä ominaisuuksista, vaan myös ihmisten kokemuksista, käytännöistä ja merkityksenantoprosesseista.

Toimittaja Heidi Kalmarin käsittelee kirjassaan *Lumen jäljillä* (2021) lumen merkitystä monesta eri näkökulmasta ja pyrkii herättelemään lukijaa pohtimaan omaa lumisuhdettaan. Hän jäsentää kirjassa lumisuhdetta kolmen Mikko Simulan luoman luontorepresentaation kautta: käytännönläheinen luonnon hyötykäyttö, romantisoitu eskapismi ja järjestäytynyt urheilu ja liikunta (Kalmarin 2021, 89; Simulan 2012). Käytännön läheisellä luonnon hyötykäyttämällä Simulan (2012, 85-88) tarkoittaa representaatiota, jossa luonto nähdään ennen kaikkea toimeentulona, hyödykkeenä ja välttämättömyytenä, sekä yhteisön sosiaalisena tilana. Luonto ympärillä näyttäytyy itsestään selvänä, vaikkakin merkityksellisenä ja erottamattomana osana elämää (emt., 85-88). Kalmarin nostaa esille, että tässä ajattelussa lumi ei nouse itsessään tärkeäksi osaksi luontosuhdetta, vaan sitä tarkastellaan hyödyllisyyden näkökulmasta (Kalmarin 2021, 89). Toinen kategoria katsoo luontoa kaupunkilaisen näkökulmasta kokemuksellisenä ja

esteettisenä paikkana (Simula 2012, 114). Tässä korostuu luontoon liitettävät vapauden kokemukset, kun siellä liikutaan omasta tahdosta ja omin ehdoin. Luontoon mennään rauhoittumaan, tyhjentämään ajatuksia, vapautumaan arjesta ja ihailemaan luontoa. (Simula 2012, 140). Kalmari (2021, 90) pohtii lumen roolin tässä liittyvän vahvasti talvisten maisemien estetiikkaan ja ihmisen haluun kokea esteettisesti kaunis luminen luonto. Kolmas representaation tapa keskittyy kuvaamaan luonnossa aktiivisesti harrastavan ja tavoitteellisesti urheilevan suhdetta luontoon. Tässä luontosuhde rakentuu vahvasti tietyn harjoitetun lajin kautta, jonka toimintatilana ja suoritusympäristönä luonto näyttäytyy. Simula tarkentaa lumen roolia tässä Kalmarin (2021, 90) toimittamassa haastattelussa seuraavasti: ”Tavoitteellisessa harjoittelussa ja kilpailemissa lumi on jo niin tärkeä asia, ettei sen merkitystä välttämättä koeta tarpeelliseksi sanallistaa. Talviurheilumuotojen harjoittajien yhteisössä on absurdia edes pohtia sitä, ettei sitä (lunta) olisi”. Nämä erilaiset näkökulmat luonnosta, mutta siten myös lumesta avaavat ajatuksia hyvin moninaisesta lumisuhteesta, joka muodostuu Simulan (2021) mukaan osittain henkilökohtaisten intressien kautta, mutta myös kulttuurisesti omaksuen. Suomessa lumi ja lumilajit muodostavat merkittävän osan suomalaista kulttuuria, joten Simula (2021) korostaakin kyseessä oleva isompi kansanterveydellinen ja kulttuurinen huoli, mikäli lumi ja lumilajit katoavat.

Lumi rakentaa siis hyvin laajan kokemuksellisen tilan, elämänpiirin ja kulttuurin, jota ilmastonmuutos nyt haastaa. Tämä herättää monenlaisia tunteita, joista yksi tutkimukselliseen kiinnostukseenkin ja julkiseen keskusteluun noussut on ympäristöstä koettu suru – niin sanottu ekosuru (eco-grief tai eco-sorrow). Cunsolo & Ellis (2018) määrittelevät ekosurun tarkoittavan surua, joka liittyy koettuihin tai ennakoituihin ekologisiin menetyksiin, kuten lajien, ekosysteemien tai merkityksellisten maisemien katoamiseen akuutin tai pitkäkestoisen ympäristömuutoksen seurauksena. Ekosurun nähdään olevan luonnollinen reaktio ympäristömuutokseen ja –menetykseen, mutta silti yhä vähemmän tunnustettu ja sanoitettu (emt., 275). Ekosuruun liittyvän tutkimuksen kautta on mahdollista nostaa esille kollektiivisia ja myös henkilökohtaisia reaktioita liittyen ekologiseen menetykseen (emt., 275).

Suomessa ekosurua on tutkinut muun muassa Panu Pihkala (2024 & 2020) ja saamelaiden näkökulmasta muun muassa Inkeri Markkula (2024). Pihkala nostaa esille, että ympäristömenetyksen laajuus on osin tuntematon ja esimerkiksi lumisilla alueilla lumen tuloon liittyvä epävarmuus voi muodostua myös ahdistukseksi, jota nimitetään lumiahdistuksena. Hän puhuu myös talviin ja lumeen liittyvän surun kohdalla talvisurusta tai talvihaikeudesta, jolloin voi melankolisesti kaivata menneisyyden lumen ääreen tai toisaalta saada toimimaan jäljellä olevan lumen puolesta (Pihkala 2020). Alkuperäiskansoilla, joiden kulttuuri ja perinteiset elinkeinot ovat

tiivisti sidoksissa luontoon, ympäristön muutokset voivat olla erityisen merkittäviä. Markkula ym. (2024) tuovat esiin, kuinka laajoja ilmastonmuutoksen sosio-kulttuuriset vaikutukset ja ekologisen surun ilmenemismuodot voivat olla saamelaisille erityisesti poronhoidon ja sen tulevaisuuden näkökulmasta. Ekologinen suru ei aina liity ainoastaan suoriin ekologiisiin menetyksiin, vaan Markkulan ym. (2024, 1213-1214) mukaan myös kokemus poliittisesta voimattomuudesta muutosten edessä voi lisätä tunnetta. Tämä korostuu erityisesti alkuperäiskansojen, kuten saamelaisten, kohdalla silloin, kun heidän näkemyksensä ja tietämyksensä eivät tule riittävällä tavalla huomioiduiksi poliittisessa päätöksenteossa (Markkula ym. 2024, 1213-1214).

Lumisuru ja ekosuru liittyvät omaan tutkimusaiheeseen, sillä pyrin tarkastelemaan vapaalaskijoiden kokemuksellista suhdetta lumeen ja ilmastonmuutoksen vaikututusta siinä. Koska lumisuhde ei aiemmassa tutkimuksessa ole vielä vakiintunut käsite, joudun määrittelemään sen itse hyödyntäen luontosuhteen teoriaa. Lumisuhteella tarkoitan tässä tutkimuksessa tapoja ja tunteita, joilla lumi ja ihminen kietoutuvat yhteen. Käsitän lumisuhdetta neljän näkökulman kautta; 1. aistitut ja keholliset kokemukset lumesta, 2. lumelle annettavat merkitykset ja arvo, 3. lumen kulttuurinen ja identiteettiä määrittävä rooli ja 4. lumen vaikutus ihmisen toimintaan. Näiden kautta tarkastelen vapaalaskijoiden lumisuhteen muotoutumista ja heidän kokemuksiaan lumesta osana ilmastonmuutosta.

2.2.3 Vapaalasku lajina

Vapaalasku lajina on kasvattanut suosiotaan ja on vuosien mittaan tullut saavutettavammaksi harrastukseksi yhä useammalle laskijalle. Vapaalaskulla tarkoitetaan laskettelua ja lumilautailua hoidettujen ja merkittyjen rinteiden ulkopuolella (Verkasalo ja Henttonen, 2013). Vuorille ja tuntureille nouseaan lasketteluhissien sijaan yleensä nousukarvojen, lumikenkien, moottorikelkan tai helikopterin avulla (Haegeli ym. 2010, 186). Mikäli ylös mennään omin voimin, vaihdetaan välineet laskuasentoon ottamalla nousukarvat irti ja muuttamalla monojen ja siteiden ominaisuuksia huipulla, jonka jälkeen lasketaan alas. Vapaalaskemisessa tarvittavia välineitä ovat myös lumiturvallisuusvälineet, joihin kuuluvat sondi, lumivyörylähetin ja lapio. Näiden avulla laskija on mahdollista löytää lumivyörystä, mikäli hän sellaiseen joutuu. Vapaalaskeminen on myös kasvava vapaa-ajan ja turismin muoto (Pröbstl-Haider ja Lampl 2017) ja yleistynyt Suomessakin, joka on nähtävissä vapaalaskijoille suunnattujen palveluiden, tapahtumien, säännöllisesti ylläpidettävien vyöryennusteiden, yhteisöjen ja vuokrattavissa tai ostettavissa olevien välineiden lisääntymisenä.

Vapaaalasku käsitetään usein korkeariskisenä eli ns. extreme lajina ja siihen liittyykin enemmän erilaisia riskejä kuin kunnostetuilla rinnealueilla laskemiseen. Yksi merkittävimmistä riskeistä lajissa on lumivyöry, joka voi tapahtua irtolumivyörynä tai laattalumivyörynä, joista jälkimmäinen on yleensä kohtalokkaampi (Stethem 2013, 32). Lumivyöryjä ovat myös sortuvat lumilipat, liukulumivyöryt ja sohjovirrat, mutta kuitenkin 99% onnettomuuksiin johtavista vyöryistä on myös Johanssonin (2018, 12) mukaan juurikin laattalumivyöryjä. Lumivyöryjen todennäköisyyteen vaikuttavat monet maanmuotoihin ja sääolosuhteisiin liittyvät tekijät. Yleisesti sanottuna lumivyöryt muodostuvat rinteissä, joiden jyrkkyys on yli 25 astetta ja kaikista todennäköisintä se on 30-45 asteisilla rinteillä (Stethem 2013, 32). Lumivyörymaaston rinteiden jyrkkyydet ovat juuri niitä, missä moni vapaaalaskija haluaa laskea ja siten tietotaito lumivyöryistä ja lumesta on iso osa lajia.

Lumipeite muodostuu erilaisista lumikerroksista, jotka syntyvät sitä mukaa kun lunta talven mittaan sataa. Nämä erilaiset kerrokset voivat olla ominaisuuksiltaan hyvinkin erilaisia ja siten muodostua niin sanottuja heikkoja kerroksia, jotka voivat sortua lumikerrokseen kohdistuvan paineen tai kasvaneen lumipeitteen painon myötä. Tällöin syntyy laattalumivyöryjä, jolloin kokonainen lumikerros eli yhtenäinen lumilaatta irtoaa rinnettä alas. Irtolumivyöry syntyy, kun jyrkällä rinteellä pieni määrä lunta lähtee liikkeelle keräten matkalla mukaansa lisää irtolunta lumikerroksen päältä. Myös lumen kertyminen selkeän reunan yli niin sanotuiksi lumilipoiksi esimerkiksi tuulen kuljettamana nostaa vyöryriskejä, sillä lipan sortuminen voi laukaista allaan lumivyöryn ja jo itse lumilipan alle jääminen voi olla kohtalokasta. (Johansson 2018, 12, 18, 20)

Lumivyöryn riski ulottuu kuitenkin myös laajemmalle alueelle, sillä lumivyöryt voivat liikkua pitkiäkin matkoja nopealla vauhdilla. Lumivyörymaastoa ovat siis jyrkkien rinteiden lisäksi niiden alla olevat "valuma-alueet" (eng. runout zone), joihin vyöry voi kohtalokkaasti yltää. Samalla kun vapaaalaskusta on tullut yhä useamman harrastus, on myös lumivyörymaastossa liikkuminen lisääntynyt. Vapaaalaskuun liittyy siis aina tietynlainen riskien ja luonnonolojen arvioiminen. Syitä ja muotoja vapaaalaskijoiden riskinottohalulle ja motivaatiolle takamaastossa laskemiseen on tutkittu jo jonkin verran (esim. Haegeli ym. 2020; Berbeka 2018). Vapaaalaskemisen motivaatiolle esitellään syiksi muun muassa mahdollisuuden itsensä haastamiseen, hyvällä lumella laskeminen, mutta toisaalta myös kauniin luonnon kokeminen ja luonnon läheisyys (Haegeli ym. 2020, 197). Berbeka (2018, 407) on tutkinut Arktisen alueen arvoa vapaaalaskijoille ja nostaa esille, että suurimmat motivaattorit vapaaalaskemiselle pohjoisilla alueilla on yhteys arktiseen luontoon, hyvät lumiolosuhteet ja vapaus valita omat laskulinjat ilman kilpailua muiden laskijoiden kanssa, sekä mahdollisuus viettää rauhassa aikaa oman seurueen kanssa. Myös Perrin-Malterren ja Chanteloupin (2018) tutkimuksessa korostui vapaaalaskemisen motivaatiotekijöinä muun

muassa luonnon kauneus, mahdollisuus rauhaan, vähäisemmät ihmismäärät ja vapaus vuorilla liikkua.

Vapaalaskiessa itsensä haastaminen ja oman riskin sietokyvyn tiedostaminen on usein keskiössä, sillä laskeminen on hoidettujen rinteiden ulkopuolella haastavampaa ja vaarallisempaa. Näin ollen omia taitoja on kehitettävä uudella tavalla ja samalla omia rajoja on mahdollista haastaa helpommin (Frühauf ym. 2017), mikä on myös osa lajin viehätystä osalle laskijoista. Frühauf ym. (2017, 5) myös kertovat, miten heidän tutkimuksessaan kuvattiin vapaalaskemisen haasteiden kumpuavan pitkälti luonnon olosuhteista eikä niinkään muista laskijoista. Vapaalasku tarjoaa myös mahdollisuuden kehittää omaa itsetuntemusta ja tilanteen hallintataitoja (Berbeka 2018, 409), kun on tiedettävä omat ja mukana olevan seurueen kyvyt, osattava lukea ympäristöä ja lumiolosuhteita ja hallittava näistä muodostuvaa kokonaisuutta parhaalla mahdollisella tavalla. Yksi lajin viehätysistä voikin siis olla nimenomaan sen haastavuus ja siten myös riskit, joita se aiheuttaa. McClung (2002, 118) nostaa kuitenkin esille, että yleensä vapaalaskuun liittyvässä päätöksenteossa lumivyöryriskin on pysyttävä sellaisella tasolla, jossa laskija voi nauttia maksimaalisesti kuitenkin joutumatta vaaraan vyöryn takia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö moni vapaalaskija ottaisi tietoisesti riskejä maksimaalisen laskunautinnon perässä, mutta lähtökohtaisesti ne pyritään lunta ja olosuhteita tarkkailemalla minimoimaan.

On kuitenkin myös huomattava, että vapaalaskemista voi tehdä ilman vyöryvaaraa alueesta ja paikasta riippuen, eikä se siten tarkoita ainoastaan jyrkillä vuorenrinteillä laskemista, kuten perinteinen vapaalaskukuvasto ja media usein antaa olettaa. Erityisesti Suomessa vapaalasku näyttäytyy useimmille eräänlaisena retkeilymuotona tuntureilla ja lajia on mahdollista harrastaa ilman lumivyörymaastoon menemistä. Tällainen suhtautuminen vapaalaskuun jää kuitenkin usein näyttävämmän vapaalaskukuvaston varjoon luoden lajista erityisen vaarallisen kuvan. Tietoja ja taitoja tunnistaa turvalliset maastot ja ymmärrystä luonnossa liikkumisesta tarvitaan kuitenkin tässä lajissa aina, koska riskejä hoitamattomilla rinteillä laskemiseen liittyy myös esimerkiksi korkeamman loukkaantumisriskin kautta.

Vapaalasku on vahvasti yhteydessä luontoon ja yksi tärkeimmistä asioista vapaalaskemisessa on lumi, koska ilman sitä lajia on mahdoton harrastaa. Hoidetuilla rinteillä lumettamisen mahdollisuus ja palveluiden, sekä avun läheisyys mahdollistavat laskemisen usein hieman vaikeammassakin olosuhteissa tai lumen ollessa vähäistä, mutta vapaalaskussa tämä useimmiten estää laskemisen tai tekee siitä entistäkin riskialttiimpaa. Vapaalaskijoiden lumisuhdetta on kuitenkin tutkittu hyvin vähän ja vapaalaskijoiden luontosuhteestakin on

löydettävissä verrattain vähän aiempaa tutkimusta. Brymerin ja Grayn (2010) ovat tutkineet ääri-lajien harrastajien suhdetta luontoon ja osoittaneet, että siinä missä luonto on aiemmin näyttäytynyt vastustajana, harrastajat alkavat nähdä itsensä enemmän osana sitä. Ääri-lajeiksi Brumerin ja Grayn (2010) tutkimuksessa luetaan lajit, jotka voivat virheen tapahtuessa johtaa jopa kuolemaan. Vaikka vapaalasku ei aina välttämättä tarkoita kuolemanriskiä, voi sitä harrastaa erittäin korkeariskisesti ja siten sen voi nähdä lukeutuvan tähän kategoriaan. Luonto ei ole pelkkä suoritusympäristö, vaan ikään kuin kumppani, jonka kanssa ollaan vuorovaikutuksessa ja, jonka suurempaan voimaan on sopeuduttava (emt., 368). Mielestäni tällainen vastuullisempi ajattelutapa on jokseenkin yleistynyt, mikä näkyy muun muassa vapaalaskuelokuvissa ja yhteisön sisällä käytävissä keskusteluissa, sekä laajempana lumivyörytietoutena.

Monille vapaalaskussa on kyse äärimmäisen urheilun lisäksi tai jopa sen sijaan tavasta rentoutua, kokea iloa ja yhteyttä luontoon ja siten luonnon säilymisestä halutaan pitää huolta hauskanpidon ohella (Perrin-Malterre ja Chanteloup 2018, 13). Tiina Heikkilä on tutkinut pro-gradu tutkimuksessaan (2022) Pyhätunturilla vapaalaskuvien luontosuhdetta, jossa korostuu luontosuhteen muodostuminen vapaalaskukokemusten kautta. Luontoon suhtautumiseen vaikuttaa Heikkilän (2022) mukaan myös lumiolosuhteet, jotka nousevat vapaalaskijoiden haastatteluissa esille ja joiden kautta peilataan omia tuntemuksia laskemisesta ja luonnosta osana sitä. Tässäkään tutkimuksessa ei kuitenkaan puhuta varsinaisesti lumisuhteesta, vaan laajemmin luontosuhteesta ja sen muodostumisesta.

Vapaalasku on hyvin riippuvainen lumesta ja siten käynnissä oleva ilmastonmuutos haastaa lajin, kuten yleisesti kaikkien talvilajien tulevaisuutta. Ilmastonlämpeneminen vaikuttaa jo nyt monien vuoristoalueiden ja laskettelukohteiden toimintaan esimerkiksi Alpeilla, josta on uutisoitu viime talvien aikana (esim. BBC 2023; The Eco Experts 2024; Yle 2025, Yle 2026). Ilmastonmuutos vaikuttaa paitsi lumen vähenemiseen myös mahdollisesti lumivyöryriskin kasvamiseen, josta löytyy jo melko paljon tutkimusta vaikkei niiden tulokset ole vielä täysin tarkkoja (esim. Martin ym. 2001; Strapazzon 2021; Eckert ym. 2024). Tämä vyöryriskin kasvaminen voi vaikuttaa myös vapaalaskemiseen lajina, kun riskit kasvavat ja olosuhteista tulee vaikeammin ennustettavia ja nopeasti vaihtelevia.

Vapaalaskun suhdetta ilmaston- ja ympäristömuutokseen ja toimintaa sen hidastamiseksi on tutkittu jonkin verran, josta esimerkkinä Grausin, Perrin-Malterren ja Hoibianin (2025) tutkimus vapaalaskijoiden ympäristöystävällistä käyttäytymistä (pro-environmental behaviour) ja sen vaihtelusta ikäryhmittäin ja alueittain. Tutkimus osoittaa, että vapaalaskijat toimivat

ympäristöystävällisesti (jätteiden lajittelu, paikallisen ja luomuruuan kulutus, energian kulutuksen vähentäminen ja ekologisten liikkumismuotojen hyödyntäminen) säännöllisesti ja yhdeksi syyksi tähän esitetään säännöllistä yhteyttä luontoon (Gruas, Perrin-Malterre ja Hoibian 2025, 283). Tutkimus kuitenkin jättää huomiotta muun muassa lentämisen, joka on hyvin yleistä vapaalaskijoille heidän matkatessaan hyvän lumen ja koskemattomien laskulinjojen perässä. Vapaalasku lajina on siis hyvin riippuvainen lumesta ja vaikka vapaalaskijoiden käyttäytymisessä on havaittavissa vahvaa ympäristötietoisuutta ja -toimintaa, on myös ristiriitaisuutta.

3 Aineisto ja menetelmät

3.1 Aineiston kerääminen

3.1.1 Puolistrukturoidut haastattelut

Tutkimukseni aineisto perustuu kahteen lähteeseen: puolistrukturoituihin haastatteluihin ja omiin vapaalaskukokemuksiini perustuviin kenttämuistiinpanoihin. Haastattelumenetelmä valikoitui merkittävimmäksi aineistonkeruutavakseni, koska haastattelumetodi on luonnollinen silloin, kun halutaan selvittää ihmisten mielipiteitä, käsityksiä, uskomuksia tai ymmärtää taustoja heidän toimintansa taustalla (Hirsjärvi ja Hurme 2022). Haastattelut ovat Laineen (2018) mukaan toimivin metodi fenomenologisessa tutkimuksessa, koska niiden avulla saadaan tietoa ihmisen kokemuksista laajasti. Tuomi ja Sarajärvi (2018) korostavat haastattelun joustavuutta verrattuna kyselytutkimukseen, kun kysymykset voidaan esittää kunkin haastattelun kannalta aiheellisella tavalla ja kysymykset on mahdollista toistaa, väärinkäsitykset oikaista ja voidaan keskustella haastattelun aiheesta vapaammin. Mielestäni näistä syistä haastattelu oli oikea menetelmä tutkimukseeni, koska olen kiinnostunut kokemuksista ja siten joustavampi ja keskustelua synnyttävä menetelmä tuntui tarjoavan parhaimmat mahdollisuudet kattavan aineiston keräämiseksi.

Puolistrukturoidussa haastattelussa eli teemahaastattelussa on tietyt ennakkoon valitut teemat ja aiheet, joista haastateltavan kanssa keskustellaan ja niistä voidaan esittää tarkentavia kysymyksiä (Tuomi ja Sarajärvi 2018). Teemahaastattelun muoto voi vaihdella tutkimuksen mukaan hyvinkin avoimesta erittäin strukturoituun ja Tuomi ja Sarajärvi (2018) sanovatkin, että se on laadullisen tutkimuksen perinteisiin liittyvä kysymys, kuinka yhdenmukaisia haastatteluiden ja kysymysten tulee olla toisiinsa nähden. Omassa tutkimuksessani olin laatinut kysymyslistan ikään kuin neljän pääteeman mukaisesti; 1. Haastateltavan tausta ja historia lumeen, 2. Lumisuhde ja kokemukset lumesta, 3. Lumikokemukset osana vapaalaskua ja 4. Tunteet ilmastonmuutoksesta ja sen suhteesta vapaalaskuun. Haastattelut olivat melko yhdenmukaisia toisiinsa nähden, mutta saatoin jättää jonkin kysymyksen pois, mikäli asia oli tullut esille jo toisessa asiayhteydessä.

Haastateltavat etsin omien kontaktieni kautta syksyn 2025 aikana ja hyödynsin myös lumipallo-otantaa (eng. snowball sampling). Koin tämän luontaiseksi, sillä olen itse osa vapaalaskijayhteisöä ja tunnen monia vapaalaskijoita Suomesta. Löysin omien kontaktieni kautta kolme haastateltavaa. Lumipallot-otanta oli kuitenkin tarpeen siinä, että löytäisin vapaalaskijoita

haastateltaviksi eri ikäluokista ja elämäntilanteista. Näin sain moninaistettua haasteltavien joukkoani. Lumipallo-otannalla tarkoitetaan sitä, että yksi tai useampi tutkimuksen kannalta avainhenkilö suosittelee tutkijalle seuraavaa henkilöä, jolla voisi olla täydentävää ja lisää tutkimuksen kannalta merkittävää tietoa. Lumipallo-otantaa jatketaan yleensä siihen asti kunnes uusia nimiä ei tule tai kun tutkijan voimavarat eivät riitä laajempaan otantaan. (Hirsjärvi ja Hurmerinta 2022) Tapauksessani otanta jäi melko suppeaksi juuri voimavarojen vähäisyyden ja ajanpuutteen vuoksi. Lumipallo-otannan avulla löysin kuitenkin kaksi haastateltavaa tutkimukseeni. Eskola ja Suoranta (1998) huomauttavat toisaalta, että aineiston koolla ei ole laadullisessa tutkimuksessa niin suurta merkitystä tutkimuksen onnistumisen kannalta, koska laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole ainoastaan kertoa aineistosta vaan rakentaa siitä perusteltuja tulkintoja.

Haastateltavia valitessani pyrin saamaan mahdollisimman kattavan ja eri näkökulmista asiaa tarkastelevan ryhmän, jossa olisi eri ikäluokista ja elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Etsin mukaan eripuolilla Suomea asuvia vapaalaskijoita eri ikäryhmistä ja eri sukupuolien edustajista. Haastateltavistani 3 asuu Rovaniemellä, 1 Helsingissä ja 1 Porvoossa. Haastateltavien määräksi valikoitui viisi henkilöä, koska suurempi määrä gradussani olisi voinut olla liian laaja. Koin myös, että viisi henkilöä oli tutkimukseni kannalta riittävä, kun tavoitteenani ei ollut saada yleistävää kuvaa, vaan tutkia henkilökohtaisia kokemuksia. Kun pyritään rajattuun näkökulmaan tutkittavasta aiheesta (idiografinen tutkimusote), suositellaan haastateltavien määrän olevan kolmesta kuuteen (Smith ym. 2009, 51). Viisi henkilöä osoittautui melko riittäväksi tässä tapauksessa myös aineiston kylläntymisen eli saturaation näkökulmasta. Tällä tarkoitetaan sitä, että haasteltavien vastauksissa alkaa nousemaan esille samoja teemoja ja siten aineisto ei enää tuota uusia näkökulmia tutkimuskysymyksen tueksi (Eskola ja Suoranta 1998). On kuitenkin tiedostettava, että haastateltavien määrä on tutkimuksessani rajallinen ja taustatietojen perusteella moninaisempi haastateltavien otanta olisi voinut kuitenkin antaa kattavampaa tietoa aiheesta.

Haastattelut toteutettiin yhtä lukuun ottamatta etänä syys-joulukuussa 2025. Haastatteluiden alustava kysymysrunko löytyy tutkimukseni liitteistä (8). Testasin haastattelurunkoani ja kysymyksiäni ennakkoon koehaastattelun avulla, jossa haastattelin kumppaniani, jotta saan tietää tuottaako alustava haastattelurunko toivomaani tietoa tutkimuskysymyksiin. Kumppanini on aloitteleva vapaalaskija ja hiljattain muuttanut Etelä-Suomesta Lappiin, joten hän sopi koehaastateltavaksi hyvin. Häneltä keräämäni haastatteluaineisto ei kuitenkaan ole osana varsinaista aineistoani. Tämän koehaastattelun perusteella selkeytin ja muutin hieman kysymysten muotoilua, jotta ne ohjaisivat vastaamaan paremmin tutkimuskysymykseeni. Jätin

kaksi kysymystä pois rungosta, koska niiden tuottamat vastaukset eivät osoittautuneet tutkimuskysymyksen kannalta oleellisiksi ja niiden oikein ymmärtäminen vaikutti haastavalta. Näin haastattelurunkoon jäi tilaa myös vapaammalle keskustelulle ja siitä nouseville lisäkysymyksille ilman, että haastattelu venyisi liian pitkäksi. Lisäsin myös haastattelun loppuun kysymyksen, jossa annan mahdollisuuden haastateltavalle kertoa vielä jostain aiheeseen liittyvästä, mikä ei ole kysymysteni tai keskustelun kautta vielä noussut esille. Se osoittautui toimivaksi, sillä usein haastateltavat nostivat vielä ikään kuin pääajatuksiaan suhteesta lumeen esille ja saattoivat vielä palata tarkentavasti johonkin aiheeseen, josta olimme keskustelleet aikaisemmin. Lopulta haastattelun kolmeksi pääaiheeksi omine kysymyksineen nousivat; 1. Lumen merkitys ja kokemukset lumesta yleisesti, 2. Lumi osana vapaalaskua, 3. Lumi ja vapaalasku ilmastonmuutoksen aikana.

3.1.2 Autoetnografinen muistiinpanoaineisto

Haastattelujen lisäksi hyödynnän tutkimuksessani autoetnografista lähestymistapaa kerätessäni kenttämuistiinpanoja omilta vapaalaskuretkiltäni. Autoetnografia on laadullinen tutkimusmenetelmä, jossa tutkija tarkastelee omia kokemuksiaan osana laajempia sosiaalisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä (Ellis, Adams & Bochner 2011, 290). Menetelmä yhdistää omaelämäkerrallisen kirjoittamisen ja etnografisen analyysin, jossa henkilökohtainen kokemus toimii tutkimusaineistona ja sen kriittisellä tarkastelulla pyritään kytkemään henkilökohtainen kokemus laajempiin merkitysrakenteisiin (Chang 2008, 49). Autoetnografisessa tutkimuksessa tutkijan subjektiivisuus nähdään siis enemmän tutkimuksen vahvuutena, ei ongelmana. Tutkija on samanaikaisesti tutkimuksen tekijä ja osa tutkimuskohdetta, ja refleksiivisyys on keskeinen osa tutkimusprosessia (Ellis ja Bochner 2000, 740). Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkija tarkastelee omia tuntemuksiaan, kokemuksiaan, havaintojaan suhteessa aikaan, paikkaan ja sosiaalisiin käytäntöihin (emt.).

Autoetnografia soveltuu erityisesti sellaisten ilmiöiden tutkimiseen, jotka ovat kehollisia, kokemuksellisia ja vaikeasti sanallistettavia ulkopuolisesta näkökulmasta, kuten esimerkiksi alkuperäiskansojen kokemusten tutkiminen länsimaisesta näkökulmasta (Ellis, Adams ja Bochner 2011, 278). Tapauksessani näen, että myös lumisuhde ja lumen kokeminen vapaalaskun kontekstissa ovat esimerkkejä tällaisista ilmiöistä, sillä niiden ymmärtäminen ja sanoittaminen ulkoapäin olisi hankalaa. Autoetnografinen lähestymistapa mahdollistaa lumen tarkastelun kokijan näkökulmasta aktiivisena toimijana, joka vaikuttaa päätöksentekoon ja toimintaan lumen kanssa. Autoetnografian tavoitteena ei ole yleistettävyyden perinteisessä mielessä, vaan kokemuksellisen ymmärryksen syventäminen ja uudenlaisten näkökulmien esille

tuominen suhteessa laajempaan kontekstiin. Tässä tutkimuksessa autoetnografinen aineisto toimii keinona tavoittaa lumisuhteen monimuotoisuus ja henkilökohtaisuus sekä tuoda esiin, miten nämä kokemukset heijastavat laajempia kulttuurisia ja ympäristöllisiä kokemuksia lumisuhteen muodossa.

Autoetnografinen tutkimusaineisto koostuu omista kenttämuistiinpanoistani, joita olen kerännyt vapaalaskuretkiltäni talven 2024-2025 aikana yhteensä yhdeksältä päivältä. Muistiinpanojen tukena käytin laatimaani kysymyslomaketta, joka auttoi havainnoimaan ja jäsentämään kokemuksiani. Kirjoitin laskupäivien aikana ajatuksia puhelimeeni ja täydensin lomaketta tietokoneella heti laskupäivän jälkeen, kun tunteet ja kokemukset olivat vielä tuoreessa muistissa. Muistiinpanoissa tarkastelen kokemuksiani lumesta, lumisuhdettani sekä kehollisia ja emotionaalisia tuntemuksiani laskupäivän aikana. Kenttämuistiinpanoihin sisältyy havaintoja lumen olomuodoista, sääolosuhteista, liikkumisesta lumessa sekä niihin liittyvistä tunteista, kuten ilosta, epävarmuudesta, turvallisuuden tai haavoittuvuuden kokemuksista. Kenttämuistiinpanojen tukena käytetty kysymyslomake löytyy liitteistä (7). Käsittelen näitä henkilökohtaisia havaintoja suhteessa haastateltavien kertomuksiin sekä tutkimuksen teoriaan.

3.2 Tutkijan asema ja tutkimuksen eettisyys

Tutkijan positio ja tutkimuksen eettisyys on tärkeää huomioida erityisesti laadullisessa tutkimuksessa, jossa tutkitaan ihmisen kokemuksia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on enemmän tietynlaista vapautta tutkimuksen toteuttamisen ja suunnittelun kannalta verrattuna tilastolliseen tutkimukseen (Eskola & Suoranta 1998). Vapaus tuo kuitenkin aina vastuuta. Tutkimuksen uskottavuus ja tutkijan eettiset valinnat ovat Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan aina sidoksissa toisiinsa ja siten myös tutkijan asema on tässä tärkeässä roolissa. Tutkijan tausta ja suhde tutkimusaiheeseen voivat vaikuttaa siihen, miten ilmiötä tarkastellaan ja tulkitaan. Tuomi ja Sarajärvi (2018) huomauttavatkin, että tutkimusaiheen valinta on itsessään eräänlainen eettinen valinta, sillä siihen voi liittyä tietynlaisia ennako olettamuksia, jotka on tärkeää tunnistaa. Tutkijan aseman ja tutkimuksen lähtökohtien tarkastelu ovatkin keskeinen osa laadullisen tutkimuksen läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta.

Tutkimuksen eettisyyttä on syytä tarkastella myös Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimien ohjeiden kautta. Ne määrittelevät keskeiset tutkimuseettiset periaatteet tutkimukselle, jossa on mukana ihmisiä tutkimuksen osallistujina. Tällaisessa tutkimuksessa tulee noudattaa periaatteita, jotka turvaavat tutkimukseen osallistuvien henkilöiden oikeudet, hyvinvoinnin ja yksityisyyden. Tutkimuksen keskeisinä lähtökohtina tulee olla aina osallistujien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä tutkimuksen toteuttaminen siten, ettei siitä aiheudu tarpeetonta haittaa tai riskiä osallistujille tai heidän yhteisöilleen. (TENK 2019, 7-8)

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeissa (2019, 8) korostetaan, että tutkimukseen osallistuminen perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja informoituun suostumukseen. Osallistujalla on oikeus kieltäytyä tutkimuksesta tai keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa ilman kielteisiä seuraamuksia. Tutkijan tulee myös varmistaa, että osallistujat saavat riittävästi tietoa tutkimuksen tavoitteista, toteutuksesta ja aineiston käsittelystä ennen suostumuksen antamista. (TENK 2019, 8) Lisäksi tutkijan on suojeltava osallistujien yksityisyyttä ja henkilötietoja. Henkilötiedoiksi käsitetään kaikkia tietoja, jotka liittyvät tunnistettavissa olevaan tai tunnistamattomaan "luonnolliseen henkilöön", (TENK 2019, 11). Henkilötietojen keräämiselle tulee olla laillinen peruste ja niitä tulee käsitellä luottamuksellisesti, sekä lähtökohtaisesti poistaa, kun henkilötietoja ei enää tarvita tutkimuksen tekemiseen (TENK 2019, 11-12).

Tässä tutkimuksessa minä tutkijana olen itse aktiivinen vapaalaskija ja siten osa vapaalaskijoiden yhteisöä. Tämä voi vaikuttaa siihen, millaisista näkökulmista tutkimusaihetta lähestyn sekä siihen, mitä näkökulmia tutkimuksessani korostetaan. Siten oman asemani tiedostaminen ja esille tuominen on tärkeää tutkimuksen luotettavuuden ja läpinäkyvyyden kannalta. Samalla oma kokemukseni lajista on myös tärkeä tuki ja lähtökohta tutkimukselleni. Vapaalaskuun liitty paljon lajityypillistä sanastoa ja tietynlainen toimintakulttuuri, joiden tunteminen on tutkimuksen kokonaisuuden kannalta tärkeää ja se myös helpotti haastattelujen seuraamista sekä aineiston tulkintaa.

On myös tuotava ilmi, että tunsin osan haastateltavistani ainakin jollain tasolla entuudestaan ja siten sen mahdollinen vaikutus aineistoon otettava huomioon. Pyrin kuitenkin pitämään kaiken kanssakäymisen tarpeeksi virallisena, mutta kuitenkin tuttavallisen ystävällisenä tutkimuksen aikana. Lähetin jokaiselle osallistujalle ennakoon suostumuslomakkeen, jossa kerroin tutkimuksen tarkoituksesta ja päätutkimuskysymykseni. Samaisessa lomakkeessa toin myös selkeästi ilmi, että osallistuminen on vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää missä kohdassa tahansa. Lomakkeella kerroin myös siitä, miten aineistoa säilytetään ja käsitellään tutkimuksen

aikana ja sen jälkeen. Pyysin osallistujilta tähän sähköisesti kirjallisen suostumuksen osallistumiseen. Käytin tässä hyödyksi juuri Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia ohjeita, jotta tutkimukseni lähtökohdat olisivat eettisellä pohjalla ihmisiä tutkiessani.

Haastattelutilanteissa pyrin toimimaan mahdollisimman neutraalisti ja välttämään haastateltavien johdattelua. Samalla pyrin pitämään haastattelut kuitenkin myös keskustelunomaisina, sillä aktiivinen mutta ei-johdatteleva osallistuminen kannusti usein haastateltavia kertomaan kokemuksistaan laajemmin. Tässä myös asemani yhtenä laskuyhteisöön kuuluvista saattoi helpottaa haastateltavia puhumaan aiheesta, kun he tiesivät minun tuntevan lajin perusasiat ja lähtökohdat. Käsittelen haastatteluaineistoja tutkimuksessani anonymisti, niin ettei niistä voi tunnistaa haastateltavia. Toin tämän haastateltaville esille suostumuslomakkeella, jonka he ennen osallistumistaan allekirjoittivat. Vaikkei tutkimukseni käsittele arkaluonteisia henkilötietoja tai -aiheita, on tämä tutkimuseettisten ohjeiden (TENK, 2019) kautta tarkasteltuna kuitenkin varmin tapa välttää haastateltavien yksityisyyden loukkaaminen. Suojelen haastateltavien yksityisyyttä myös säilyttämällä aineistoa yliopiston pilvipalvelussa, johon ainoastaan minulla tutkijana on pääsy, ja josta aineistot hävitetään, kun tutkimus on tullut valmiiksi.

3.3 Aineiston analyysimenetelmä

Valitsen tutkimukseeni fenomenologisen analyysin, koska tutkimukseni tavoitteena on tarkastella, millaisia henkilökohtaisia kokemuksia vapaalaskijoilla on lumesta ja mitä nämä kokemukset kertovat heidän lumisuhteestaan. Fenomenologisen lähestymistavan mukaisesti tarkastelun keskiössä ovat haastateltavien eletyt kokemukset ja niille annetut merkitykset (Laine 2018). Analyysini noudattaa fenomenologis-hermeneuttisetutkimukselle tyypillistä hermeneuttista kehää, jossa käydään vuoropuhelua aineiston kanssa (Laine 2018). Hermeneuttisessa kehässä on ikään kuin neljä analyysin vaihetta: esiymmärrys aiheesta, kokemusten ja ilmaisujen kuvaus, kokonaisuuden ja tulkintojen hahmottaminen ja takaisin ilmaisujen uudelleen kuvaamiseen palaaminen jo ymmärretyä kautta (Tuomi ja Sarajärvi 2018).

Esiymmärryksellä tarkoitetaan sitä, että ennen kuin voidaan ymmärtää aineiston merkityksiä ja tehdä niistä tulkintoja, on oltava jonkinlainen ymmärryksen taso jo valmiiksi pohjalla (Tuomi ja Sarajärvi 2018). Tämän jälkeen tutkija tarkastelee ja tulkitsee aineistoa kokonaiskuvaa muodostaen (Tuomi ja Sarajärvi 2018) ja aloittaen luomalla haastateltavien kieltä lähellä olevia kuvauksia olennaisista ilmaisuista (Laine 2018). Näistä edetään tulkintoihin, joita ikään kuin

koetellaan palaamalla aina uudelleen aineistoon ja tarkastelemalla sitä uudesta tulkinnallisesta näkökulmasta (Laine 2018). Samalla on tärkeää pyrkiä kriittiseen tarkasteluun ja myös ottamaan etäisyyttä aineistoon, jotta pystyy vapautumaan tutkijan minäkeskeisyydestä ja näkemään uusi silmin, mitä tutkittava pyrkii ilmaisemaan (Laine 2018). Kehämäisen liikkeen tavoitteena on Laineen (2018) mukaan löytää uskottavin ja todennäköisin tulkinta siitä, mitä tutkittava on tarkoittanut ja siksi aineiston kriittinen uudelleen tulkinta on tärkeä osa analyysia.

Ennen varsinaisia haastatteluitani ja niiden analyysia olin jo jokseenkin rakentanut esiyymmärrystäni kysyttävistä aiheista ja teemoista, koska olin kerännyt kenttäaineistoani, lukenut tutkimukseen liittyvää aiempaa kirjallisuutta ja vapaalaskenut itse osana vapaalaskijoiden yhteisöä. Siten minulla oli tiettyjä ennakko-olettamuksia, joita lähdin analyysissa tarkastelemaan kriittisesti aineistoni kautta. Aloitin analyysin litteroimalla ensin nauhoittamani haastatteluaineistot ja merkitsemällä samalla spontaanisti korostamalla tutkimuskysymyksen kannalta olennaisia kohtia haasteltavien puheista. Tämän jälkeen luin aineiston uudelleen ja merkitsin kommentteja aineistoon, joihin pyrin yksinkertaistamaan haastateltavien sanomisia ja luomaan ensimmäisiä merkityskokonaisuuksia. Tässä vaiheessa pyrin myös löytämään aineistoista yhdistäviä tekijöitä haasteltavien, sekä myös omien kokemuksieni väliltä. Tätä lukemista ja kommentointi tein uudelleen ja uudelleen, sekä kirjoitin samalla muistiinpanoja mahdollisista tulkinnoista. Kun olin jäsenellyt aineistosta alaluokkia teemoittain, pyrin jäsentämään niitä yhä suuremmiksi kokonaisuuksiksi, joita sitten käsitellä analyysikappaleissa. Fenomenologiselle analyysille tyypillisesti, palasin tasaisin väliajoin aineistooni tarkastelemaan siitä tekemieni tulkintojen kautta kriittisesti ja uusia merkityksiä etsien.

Aineistosta muodostui lopulta viisi keskeistä merkityskokonaisuutta, joiden kautta lumen kokemuksia ja lumisuhdetta on mahdollista tulkita. Nämä ovat lumi kehollisena ja emotionaalisenä kokemuksena, lumi mahdollistajana, lumi identiteettinä ja elämäntapana, sekä ilmastonmuutoksen näkökulma korostuen lumen ennakoitavuuden ja itsestäänselvyden katoaminen ja lumen kulttuurinen tulevaisuus. Lumi kehollisena ja emotionaalisenä kokemuksena korostaa lumen kokemista ja kosketusta fyysisesti ja tunnetasolla. Lumi mahdollistajana kuvaa lumen aktiivista toimijuutta. Lumi identiteettinä ja elämäntapana puolestaan lumen laajempaa merkitystä tutkittaville, joka näkyy myös huolena lumen kulttuurisesta tulevaisuudesta. Lumen ennakoitavuuden ja itsestäänselvyden katoaminen sisältää kokemuksia siitä, miten lumen ennustaminen ja sen olemassaolo on uhattuna. Näiden merkityskokonaisuuksien kautta tarkastellaan seuraavissa kappaleissa sitä, miten lumi ei

näyttäydy pelkästään ympäristön olosuhteena tai taustatekijänä, vaan aktiivisena elementtinä, joka muokkaa vapaalaskijoiden kokemusta luonnosta, liikkumisesta ja omasta tavastaan elää.

4 Tulokset ja analyysi

4.1 Lumi kehollisena ja emotionaalisena kokemuksena

Haastateltavien kertomuksissa lumi näyttäytyy vahvasti kehollisena ja emotionaalisena kokemuksena, joka juontaa juurensa jo varhaisesta lapsuudesta. Lapsuuden kokemukset, kuten luonnossa leikkiminen ja kulkeminen, sekä luonnon tutkiminen ovatkin tutkitusti keskeisessä roolissa luontosuhteen – ja siten lumisuhteen – synnyssä (Cantell 2011, 332). Haastateltavien ensimmäiset lumikokemukset ja lumimuistot liitetään kertomuksissa usein lapsuuden lumileikkeihin. Haastateltavat kuvailevat elävästi lumimuistojaan, kun takapihalle on rakennettu lumilabyrintti tai, kun lumiukkoa rakentaessa villalapaset ovat kovettuneet lumesta ja lumikasoihin on rakennettu lumilinnoja tai kun mökiltä käsin käytiin hiihtämässä useasti päivässä. Haastateltavien lumileikkeihin liittyvissä lapsuusmuistossa, mutta myös sittemmin aikuisuuden vapaalaskukokemuksissa korostuu vahvasti lumeen liitettävä kehollinen kokemus, jonka kautta lumeen ollaan kosketuksissa. Tässä lumella on hyvinkin aktiivinen rooli kokemuksen muovaajana. Yksi haastateltavista kuvailee lumen vaikutuksia keholliseen vapaalaskukokemukseen seuraavasti:

No viime vuonna oli esimerkiksi vähän raskasta lunta, että se oli lähellä nollaa, niin sittenhän me jouduttiin tekemään enemmän duunia. Ei se suksi luista siinä niin pehmeästi. - ...Sitten lumi mikä on niinku kevätfirni (huokoinen lumen ja jään välimuodoksi kutsuttu lumi). Se, että kun sä odotat iltapäivään, että se päälikerros sulaa ja sitten sä lähdet jostain Taivaskerolta tulee ja sun ei tarvii tehdä yhtään mitään. Vähän kallistat, niin suksi ui siellä ja kääntyy itsestään. (H5)

Toinen haastateltavista puolestaan kuvailee kehollista kokemusta pehmeällä lumella vapaalaskemisesta seuraavasti:

Lyhyen aikaa oli semmoinen, että mä sit vaan niinku tuota aloin nauramaan ja kikattamaan ja ihmettelin sitten niinku kun pysähyttiin, että mitä tuo oikein oli? (H2)

Lumen laatu, kuten sen pehmeys, syvyys, kantavuus tai jäisyys tuntuu siis kehossa välittömästi ja vaikuttaa kokemukseen laskiessa. Tämä osoittaa, ettei lumi ei ole haastateltaville vain esteettinen maisema, vaan kokonaisvaltainen emotionaalinen ja aistimellinen ympäristö, jota koetaan ja tunnetaan. Haastatteluissa nousee esille vastakohtina jäinen kova lumi ja sen tuomat negatiiviset tuntemukset, sekä toisaalta yhtä lailla tavoitellun pehmeän lumen tuoma tunteiden

kirjo. Eräs haastateltavista kuvailee, että suuri määrä tuoretta lunta saa aikaan suuren innostumisen, mutta samalla jännityksen ja se “pistää nöyräksi kuinka työlästä se on nousta sellaista lunta ylöspäin” (H3).

Jokainen haastateltavista tuo esille paljon positiivisia tunteita, jotka he liittävät lumeen: riemua, iloa, onnellisuutta, innostusta, vapautta ja rauhallisuutta. Kolme heistä nostavat esille kuitenkin myös lumeen liittyviä negatiivisempia tunteita, kuten huolta, ahdistusta, stressiä ja pelkoa. Negatiivisten tunteiden kuvataan nousseen vahvemmin esille vapaalaskuharrastuksen edetessä, kun tietous lumen arvaamattomuudesta ja sen luomista vaaroista on kasvanut, tai kun tieto ja konkreettiset muutokset ilmastonmuutoksen vaikutuksista lumeen ovat tulleet vahvemmin esille. Haastateltavien vastauksista näkyy se, että positiiviset tunteet vapaalaskusta pääsevät syntymään, kunhan negatiivisten tunteiden aiheuttamia tekijöitä pystytään tarpeeksi hallitsemaan ja se vaatii osaltaan tarkkaa lumen, sekä luonnon tuntemista. Tämä on linjassa McClungin (2002, 118) ajatuksen kanssa - vapaalaskiessa päätöksenteko on usein tasapainottelua maksimaalisen nautinnon ja lumivyöryvaaran välttämisen kanssa.

Haastateltavat myös pohtivat paikan vaikutusta lumisuhteessaan ja lumikokemuksilleen, sillä lunta itsessään ei koeta pelottavaksi tai vaaralliseksi heidän puheissaan, mutta lumi yhdistettynä vuoriin ja tietynlaiseen ympäristöön tekee siitä vaikeasti hallittavan ja joskus pelottavan. Tämän lumisuhteen ulottuvuuden voi nähdä liittyvän paikkakokemukseen, joka syntyy kehollisten kokemusten, aistien ja muistojen kautta. Ihmisen ja lumen suhteessa vaikuttaa siis myös kokemus paikasta. Yi-Fu Tuanin (1977) paikkakokemuksen (sense of place) käsite onkin nähty merkityksellisenä luontosuhteen rakentumisessa eikä siten irrallinen lumisuhteesta puhuttaessakaan. Tuan (1977) kuvailee paikkakokemuksen rakentuvan muisto ja kokemus kerrallaan lapsuudesta alkaen ja siten aikuiselle tietty paikka on rakentunut henkilökohtaisella tavalla merkitykselliseksi. Tästä näkökulmasta myös lumi saa erilaisia merkityksiä riippuen siitä, millaisessa paikassa se kohdataan. Tutussa, avoimessa ja tasaisessa maastossa lumi voi näyttäytyä hallittavana ja jopa lempeänä, kun taas tuntemattomassa, jyrkässä vuoristo-ympäristössä se voi ilmetä arvaamattomana ja potentiaalisesti vaarallisena. Tämä on linjassa haastateltavien ajatusten kanssa heidän pohtiessaan mistä lumeen liitettävät pelon ja vaaran tuntemukset rakentuvat. Lumi ei itsessään ole pelottava tai vaarallinen, vaan sen merkitykset ja kokemuksellisuus muotoutuvat suhteessa paikkaan.

Autoetnografisessa aineistossani korostuu myös vahvasti lumen laadun merkitys kehollisiin ja aistimellisiin kokemuksiin, joita vapaalaskiessani koen. Tunteiden kirjo ylettyy muistiinpanoissani pelosta ja jännityksestä suureen riemuun ja onneen, joka on hyvin linjassa

haastateltavien kokemusten kanssa. Autoetnografisessa aineistossani korostuu positiivisten tunteiden ja huolettomuuden tuntu, silloin kun lumi on pehmeää ja sää aurinkoinen ja muuten suotuista. Näiden päivien kohdalla korostuu yhteenkuuluvuus lumen ja luonnon kanssa. Samalla reflektoin toisaalta jäisten ja haastavien lumiolosuhteiden tuovan arkuutta laskemiseen ja tunteen kuin olisin vieraana lumen keskellä. Pehmeä lumi näyttäytyy helpommin laskettavana ja siten kehollisesti kevyempänä, kun taas kova tai auringon lämmittämä vetinen lumi taas kehossa raskaana ja epävarmempana liikkeenä.

Muistiinpanoissani korostan neljänä päivänä yhdeksästä sitä, miten upea luminen luonto on ja miten se kohottaa mielialaani. Sama teema nousee vahvasti esille myös haastatteluissa, kun he kertovat, miten lumi muuttaa maisemaa, luontoa ja siten sen aistimista ja kokemista. Lumen kuvaillaan haastatteluissa tuovan rauhaa, antavan täydellistä hiljaisuutta, sekä ”tilaa hengittää” (H1). Luminen luonto näyttäytyy yhden haastateltavan mukaan erityisen rauhoittavaksi ja hiljaiseksi, joka tekee hänelle onnistuneen luontokokemuksen. Kolme haastateltavista nostaa esille lumen vaikutuksen mielen hyvinvointiin. Yksi heistä kuvailee asioiden ja olotilan olevan aina hieman paremmin, kun on lunta ja ”vaaleaa” (H5). Tämän voi tulkita viittaavan siihen, miten lumen tuoma valoisuus kohottaa mielialaa. Toinen puolestaan kuvailee lumen hautaavan alleen samalla luonnon ja hänen omat ”maalliset murheet”, jolloin on ”vain minä ja lumi” (H1). Kolmas haastateltava sanoo, että puhtaan vastasataneen lumen näkemisestä tulee aina hyvä mieli, koska se on harvinaista lumen muuttuvan luonteen takia. Hän nostaa esimerkiksi sen, miten vastasatanut lumi eroaa keväisestä kuraisesta loskasta ja siten lumi ei aina tee ”wau-efektiä”, kuten hän asiaa kuvailee. (H2)

Haastateltavien kuvailuissa on viitteitä Simulan (2012) tutkimuksessa esiin nousseesta romanttiseen luontokäsitykseen pohjautuvasta luonnon representaatiosta, jossa korostuvat luonnon kauneuden ihailu sekä siihen liitetyt vapauden ja rauhan kokemukset. Lumiseen luontoon mennään rauhoittumaan, virkistymään ja kokemaan kauneutta. Omissa muistiinpanoissani korostuu myös tällainen romanttinen luontokäsitys, sillä kuvailen suureksi motivaatio tekijäksi kauniit maisemat ja lumiset vuoret, joita haluan päästä vapaalaskemalla kokemaan ja näkemään. Siten lumeen liittyvät kokemukset näyttäytyvät sekä haastatteluissa että autoetnografisessa aineistossani kokonaisvaltaisesti kehollisina ulottuen fyysisistä tunteuksista henkisen hyvinvoinnin ja onnen olotilaan.

4.2 Lumi mahdollistajana

Lumi määrittelee vahvasti sen, mitä on mahdollista tehdä, rajoittaen ja tarjoten mahdollisuuksia lumisessa ympäristössä liikkuvalla ja elävälle. Haastatteluissa nousee esille haastateltavien kokemukset vapaudesta, kun lumi mahdollistaa luonnossa liikkumisen helpommin ja mahdollistaa pääsyn paikkoihin, jotka muuten olisivat vaikeakulkuisia. Luonto näyttäytyy siis vapaampana ja saavutettavampana paikkana lumen myötä. Lumi ei ole kuitenkaan vain passiivinen pinta, jolla toimitaan ja liikutaan. Haastateltaville se on aktiivisessa roolissa vapaalaskukokemuksen ja siihen liittyvän koko elämäntavan synnyssä. Brymerin ja Grayn (2010) mukaan luonto on aiemmin näyttäytynyt äärilajien harrastajille ikään kuin haastajana tai vastustajana, mutta nykyisin harrastajat kokevat enemmän olevansa vuorovaikutteisessa suhteessa luonnon kanssa ja, että heidän tulee sopeutua sen voimaan. Yhteistä kaikille haastateltaville onkin se, että lumi koetaan aktiivisena toimijana, joka vaikuttaa vapaalaskupäivän kulkuun ja päätöksiin. Kysyessäni lumen vaikutuksesta vapaalaskuun ja siihen liittyvään päätöksentekoon, on vastaukset lähes yksimielisiä siinä, että lumi on koko lajin ydin ja se vaikuttaa kaikkeen. Kaksi haastateltavaa kuvaavat asiaa seuraavasti:

Lumi tavallaan monellakin tapaa mahdollistaa sen päivän ja se luo sinne sellaisia tunnetiloja, että tottakai hyvällä lumella on helppo pitää hauska päivä, mutta sitten jos on sellaisella perus lappippuuteriaaltopellillä (tuulen kovettamaa lunta), niin kyllä se vaatii aina vähän erilaista hakemista, että pääsee hyvän päivän mind-settiin. (H3)

Lumi on niinku se elementti, minkä kanssa siinä pelataan... Se niinku joko mahdollistaa tai tuhoaa sun suunnitelmat. (H2)

Näistä haastateltavien kuvauksista näkyy se, miten lumi päättää minne voi mennä ja milloin, ja se voi saada laskijan aivan eri mielentilaan ja eri reitille kuin alun perin on suunniteltu. Kolme haastateltavista tuovat vahvasti esille sen, että lumen ollessa epävakaata ja esimerkiksi erittäin jäistä, eivät he yleensä halua jatkaa korkeammalle kiipeämistä vuorella siihen liittyvien riskien ja huonojen laskuolosuhteiden vuoksi. Autoetnografisessa aineistossani korostuu vastaavanlaiset kokemukset. Jäinen lumi haastaa kokemusteni mukaan etenemistä ja toisaalta lumen vähyyys vaikuttaa suuresti reitin valintaan, sekä tekee laskemisesta haastavaa ja riskialttiimpaa. Lumi voi myös hidastaa laskemista, kun se ei luista laudan alla toivotulla tavalla, kuten yhden laskupäivän kohdalla kuvailen. Lumi on usein keskiössä jo ennen sillä liikkumista, koska edellisenä iltana reitti valitaan lumesta saatavilla olevien ennakkotietojen perusteella ja siten lumi aktiivisesti toimii reitin valinnan perusteena. On siis ilmeistä, että lunta kohtaan myös asetetaan haastateltavien

ja omien kokemusteni perusteella monia ennakko-oletuksia, joiden mukaisesti laskemista ja päivänkulkua arvioidaan. Loland ja Bäckström (2023), sekä Clark ym. (2018) ovat tutkineet liukumisen ja laskettelun kokemusta ja tuovat tutkimuksissaan esille, että usein laskemiseen ja lumeen liitetyt ennakkokäsitykset eivät vastaa todellisuutta. Tieto laskemisesta tai olosuhteista ja toisaalta käytännön kokemus niistä näyttävät tässä siis hyvin subjektiivisina, ruumiillisina ja muuttuvina, jolloin lumi näyttää hyvin aktiivisessa roolissa.

Omissa muistiinpanoissani lumi näyttäytyi myös ikään kuin vastustajana ja haastajana eräänä laskupäivänä, kun lumi oli erittäin vaikeakulkuista. Kuvailen päivän kulkua suhteessa lumeen seuraavasti:

Minun tuli jollain tapaa voittaa se (lumi), mikä asetti minut vastakkain luonnon kanssa. Järkevämpää olisi ehkä ollut pysyä poissa, mutta halusin jatkaa. Lopulta pehmeä lumi palkitsi ja luonto ikään kuin antautui. Lumi oli siis suuresti toimijana, koska se vaikutti paljon päivän reittivalintaan, tarvittaviin välineisiin, mentaaliseen motivaatioon ja päivän kuormittavuuteen.

Abramin (1996) ajattelussa muunlaisen maailman ei nähdä olevan vain passiivinen tausta ihmisen toiminnalle, vaan aktiivinen osa sitä (Abram 2024, 342), joka näissä haastatteluiden ja omien muistiinpanojeni kuvailuissa toistuu. Haastateltavien puheissa korostuu lumen merkitys välttämättömyytenä vapaalaskulle ja samalla tuodaan vahvasti ilmi sitä, että lumiolosuhteet vaikuttavat tunnetilaan ja päätöksentekoon, sillä lumiolosuhteiden ollessa jäiset tai lumivyöryalttiit ei ”isoille seinille” ole asiaa, kuten eräs haastateltavista asian ilmaisee.

Lumisuhhteessa on siis selkeä dialogisuus, jossa laskija lukee lumen merkkejä, mutta lumi myös kommunikoi takaisin vaikuttaen ihmisen päätöksiin ja toimintaan. Lumi voikin siis olla yhtä aikaa sekä lempeä, että vaarallinen. Kaksi haastateltavaa sanoo, ettei heidän laskemistaan rajoita enää laskutaidon puute vaan lumi ja siihen liittyvien riskien arvioiminen. He kokevat aina selviävänsä laskutaidollaan alas vuorelta, mutta taito osata lukea lunta, sen antamia vihjeitä ja siten hallita lumeen liittyviä riskejä rajoittaa tiettyjen rinteiden laskemista. Myös omissa muistiinpanoissani reflektoin paljon tuntemuksiani ja kokemuksiani liittyen lumivyöryriskiin, sillä koen, ettei lumeen pysty täysin aina luottamaan. Vyörymaastossa laskeminen tuntuu muistiinpanoissa kuvaillessani helpommalta pehmeällä lumella, kuin jäisellä, joka toisaalta lisää riskien mahdollisuuksia. Kaksi haastateltavista mainitsee, että tietoisuus lumen arvaamattomuudesta, muuttumisesta ja siihen liittyvistä vaaroista on myös kasvanut vapaalaskuharrastuksen aloittamisen jälkeen ja siten myös suurempi kunnioitus lunta kohtaan.

En mä sitä lumea pelännyt, mutta nyt mulle välillä tulee niinku se, että aa tässä on myös tää vaaraelementti mikä on tullut nyt vasta näiden viimeisten vuosien aikana. Sen on tiedostanut, että myös sitä lunta pitää kunnioittaa ja se ei ole semmoinen stabiili ja se on arvaamaton, ja siis semmoinen mitä mä voin hallita niin, mä voin niinku hallita sitä riskiä, mutta mä en voi hallita sitä lunta. (H4)

Laskemisen kautta on tullut niin paljon sitä lumitietoutta, että jos ennen lumi oli vaan semmoinen vähän jotenkin ehkä semmoinen yksi aine ja massa ja asia, että meillä on lunta ja meillä on vettä, niin nykyään se lumi on paljon moninaisempi juttu ja sitä on niinku eri muotoja ja eri käyttötarkoituksiin ja lumi elää. Tavallaan että siitä on tullut paljon eläväisempi. (H3)

Nämä ajatukset korostavat Abramín (1996) muun lajista näkökulmaa luonnon tarkastelussa: lumi ei ole ihmisen hallittavissa oleva elementti, vaan osallistuu aktiivisesti ihmisen kokemuksen rakentumiseen. Lumen kerrotaan haastatteluissa antavan vihjeitä, jonka mukaan tehdään päätöksiä ryhmän kanssa ja päivän suunnitelmaa muokataan. Lumi koetaan selkeästi vuoden kierron mukaan muuttuvana ja elävänä asiana, joka on myös opittu vahvemmin vapaalaskuharrastuksen myötä.

Korostan omissa muistiinpanoissani myös sitä, miten nopeasti lumi voi yhden päivänkin aikana muuttua ja siten vaikuttaa hyvinkin yllättäen päivän kulkuun, kuten esimerkiksi keväisenä ja aurinkoisena päivänä lumen pehmentyessä. Yksi haastateltavista kuvailee, että hänelle aiemmin aktiivisena parkkilaskijana lumen laadulla ei ollut niin suurta vaikutusta ja loskainen kevätlumi oli oikeastaan toivottua, mutta nykyisin erityisesti tammi-helmikuu on lumen puolesta parasta aikaa laskea Suomessa ja muualla pohjoisessa. Haastateltavalle lumen olomuodon tärkeys on muuttunut vapaalaskun myötä. Kuvailemani auringon lämmittämä lumi ei nimittäin vapaalaskiessa ole tavoiteltavaa, sillä se on raskaampaa laskea ja usein saattaa olla siten myös riskialttiimpaa vyöryjen kannalta. Eräs haastateltava kuvailee asiaa näin:

Palkitseva juttu on se, että lumi ei ole samanlaista päivästä toiseen ja se on semmoinen mikä tekee siitä harrastamisesta semmoista tietyllä tavalla niinku epäsäännöllistä ja vaikeasti ennakoitavaa. (H2)

Lumen muuttuva luonne onkin vahvasti osa vapaalaskua lajina, koska tekeminen tapahtuu lumen ja luonnon ehdoilla. Tuttukin paikka voi olosuhteiltaan täysin erilainen seuraavana päivänä tai vuoden päästä samaan aikaan. Osalle haastateltavista se tuo myös tietynlaista nautintoa, mutta myös haastetta harrastamiseen.

4.3 Lumi osana identiteettiä ja elämäntapaa

Vaikka haastatteluissa lumen merkitys nousee esille vahvasti vapaalaskupäiviin vaikuttavana tekijänä, sen rooli osoittautuu myös paljon kokonaisvaltaisemmaksi haastateltavien elämässä. Kaikki haastateltavat ovat kasvaneet lumisissa ympäristöissä ja siten lumeen liitettävä ensimmäiset muistot ovat lapsuuden lumileikeistä. He muistelevat haastatteluissa elävästi tilanteita, kun takapihalle on rakennettu lumilabyrintti tai kun lumiukkoa rakentaessa villalapaset ovat kovettuneet lumesta ja lumikasoihin on rakenneltu lumilinnuja, tai kun mökiltä käsin käytiin hiihtämässä useasti päivässä. Lumileikit ovatkin lumisuhteen perusta, sillä muun muassa lumilinnujen tai lumienkeleiden tekemisellä on Kalmarin (2021, 149) mukaan niin pitkä historia, että niitä on tehty lähes aina. Haastateltavat kuitenkin kuvaavat, että lapsuudessa lumeen suhtautui ikään kuin itsestään selvänä asiana, eikä sitä osannut samalla tavalla arvostaa kuin nykyään. Jokainen heistä kuvaa nykyään tiedostavansa paremmin lumen merkityksen elämässään. Kysyessäni mitä lumi merkitsee sinulle, sanoi yksi haastateltavista sen merkitsevän ja vaikuttavan hänen elämässään niin paljon, että sitä on vaikea edes sanallistaa. Lumi nähdään haastatteluissa vahvasti osana identiteettiä ja myös pohjoista elämää. Lumi osana haastateltavien identiteettiä tulee esille heidän kuvailuissaan muun muassa siinä, miten lumi on vaikuttanut heidän elämänvalintoihinsa. Kaksi haastateltavista kuvaa sitä, etteivät he voisi kuvitella asuvansa paikassa, jossa ei ole lunta. Eräs haastateltavista kuvailee ajatuksiaan lumesta osana identiteettiään seuraavasti:

Se on semmoinen osa identiteettiä ja kaipaa semmoista vuodenaikojen vaihtelua, että ihan selkeästi hakeutuukin niinku tiedostamatta semmoiseen lumiseen ympäristöön. Se tuntuu niin tärkeältä ja sillä tavalla niinku merkitykselliseltä, että on tätä (lunta). (H2)

Yksi haastateltavista myös kuvaa sitä, miten lumesta on tullut hänelle nuoruudessaan jopa pakkomielle, eikä pelkästään suuri intohimon kohde. Hän kuvailee, että lumen ja talven perässä on halunnut matkustaa toiselle puolelle maapalloa, kun Suomessa on ollut kesä ja jäähallilta on pitänyt käydä hakemassa lunta, että voi harjoitella lumella temppuja myös lumettomana aikana. Eräs haastateltavista puolestaan kuvailee, että lapsuuden parhaimpien muistojen pehmeä ja postikorttimainen lumi on sitä samaa, jota vapaalaskiessa haluaa päästä laskemaan. Siten pehmeän lumen tavoittelemisen on kulkenut hänellä ikään kuin koko elämän ajan mukana. Tämä osoittaa lumen kokonaisvaltaista merkitystä ihmisen elämänpiiriin. Lumi onkin ollut pohjoisessa eläville ihmisille yleisesti erityisen merkityksellinen, omaa identiteettiä ja kulttuuria kuvaava asia, joka näkyy muun muassa yhteiskunnan toiminnassa lumeen sopeutuen (Vinkka ja Valkonen 2023) ja yksilön tottumuksena elämään lumen kanssa (Strauss-Mazzullo 2023).

Yksi haastateltavista työskentelee eräoppaana ja hän tuo esille lumen olevan myös ikään kuin hänen elinkeinonsa ison osan vuodesta. Siten lumi määrittelee hänen arkeaan, toimeentuloaan ja lumen merkityksellisyys saa näiden kautta uuden tason. Simula (2012, 17) kuvailee erästä luontosuhteen muotoa käytännönläheisyyden kautta, joka on pätenyt erityisesti perinteisessä maatalousyhteisössä, jossa elinkeinot ja elämänpiiri ovat olleet vahvasti riippuvaisia muun lajisesta maailmasta. Siinä luonto on usein otettu itsestään selvänä, hyödynnettävänä ja toimeentulon lähteenä (Simula 2012, 18). Peilattuna tätä lumeen ja haastateltavan näkemyksiin, hän lumisessa luonnossa liikkuvana tunnistaa selvästi lumen moninaisen roolin:

Joinain päivinä sä otat sen vaan silleen tiedätkö tosi teknisenä toimintaympäristönä, jota sun pitää niinku diilata. Ja toisena päivänä sä sitten oot siitä kuitenkin jotenkin silleen kiitollinen, etkä yritä olla se, joka sitä nyt luokittelee, määrittelee ja hyväksikäyttää. Ja jos nyt voisi niin sanoa, että kyllä se lumi on paljon muutakin kuin sellaisen toiminnan salliva pinta. (H3)

Haastateltava tunnistaa lumen teknisenä toimintapintana, joka työn ja arjen kautta voi muuttua itsestään selväksi ja hyväksikäytettäväksi, mutta silti tiedostaa sen suuremman merkityksen. Tämä osoittaa hänen pohtineen omaa lumisuhdettaan jo jonkin verran ennakkoon eri näkökulmista, sillä lumi näyttäytyy hänelle hyvinkin moninaisena asiana.

4.4 Lumen ennakoitavuuden ja itsestäänselvyyden katoaminen

Haastatteluaineistoni perusteella ilmastonmuutos ja sen mukanaan tuoma epävarmuus tulevaisuuden talvista on vapaalaskijoiden mielessä vahvasti. Vaikka kolme haastateltavaa toivat joko suoraan tai epäsuorasti esille sen, etteivät he oman elämänsä aikana ole vielä nähneet konkreettisia muutoksia itse laskiessaan, ovat he kuitenkin hyvin tietoisia maailmalla tapahtuvista muutoksista lumen määrässä ja sen ennustettavuudessa. Kaksi haastateltavaa toi myös esille, että ovat itse kokeneet lumen muuttuneen yhä epävarmemmaksi ja vaikeammin ennustettavaksi. Hyvien ja huonojen kausien ääripäät ovat heidän mielestään jyrkentyneet, ja lumiolosuhteiden vaihtelevuus talven aikana ja talvien välillä kasvanut. Tämä vaikuttaa sekä konkreettisesti harrastamiseen, että syvemmillä tasolla lumisuhteen merkityksiin. Yksi haastateltavista sanoo, että keskusteluihin talvesta ja olosuhteiden ennustamisesta on noussut pysyvä epävarmuus:

Niin, kaikkien lause aina nykyään päättyy siihen, että siellä virkkeen lopussa on se sivulause, että ”...mutta ei kyllä nykyään tiedä kun talvet on niin outoja. (H3)

Siinä missä lumi on aiemmin toiminut haastateltavien lapsuudenkokemuksissa suhteellisen itsestään selvänä asiana, nykyisin siihen liitetään yhä enemmän epävarmuutta. Lumen määrä, laatu ja sen ajoittuminen ovat jatkuvassa muutoksessa, eikä enää voi olla varma, että esimerkiksi maaliskuulle Norjaan varatun reissun aikana olisi hyvät lumet, kuten eräs haastateltava tilannetta kuvailee. Harrastamisen kuvaillaan muuttuvan yhä spontaanimmaksi ja paikallisemmaksi, kun lumiolosuhteiden ennakoitavuus vähenee ja olosuhteiden nopeat muutokset lisääntyvät. Yksi haastateltavista sanookin, että ”lumen kyttäämistä” joutuu harjoittamaan varmasti entistä enemmän tulevaisuudessa (H1). Ennakoitavuuden väheneminen tarkoittaa harrastajalle käytännössä sitä, että mikäli haluaa laskea tavoitellulla, pehmeällä, uudella lumella, on todennäköisesti pystyttävä lähtemään reissuun aiempaa nopeammalla aikataululla. Kaikki tämä muuttaa mahdollisuuksia harrastaa lajia, sillä jokaisen ihmisen ei ole mahdollista lähteä hyvän sään ja lumen perässä laskemaan, ilman ennakoitua. Yksi haastateltavista pohtiikin, että lajista tulee ikään kuin luksusta ja yhä enemmän etuoikeutettujen harrastus.

Tämä ennakoitavuuden muutos heijastuu myös siihen, miten lumeen suhtaudutaan. Useat haastateltavat kuvaavat havahtuneensa lumen merkitykseen vasta aikuisuudessa, kun lumen tulevaisuus on alkanut näyttäytyä epävarmana. Ilmastonmuutoksen myötä lumi ei siis näyttäydy enää pelkkänä harrastuksen mahdollistavana ympäristönä, vaan yhä enemmän haavoittuvana ja epävarmana luonnonilmiönä. Samalla tämän haavoittuvuuden tunnistaminen näyttää vahvistavan myös lumen arvostusta. Kun lunta ei käsitetä enää itsestään selvänä, siihen suhtaudutaan entistä kiitollisemmin ja kunnioittavammin.

Eihän sitä (lumen merkitystä) lapsena ole varmasti hahmottanut, aikuisenahan sen on vasta ymmärtänyt, että kuinka paljon se merkitsee itselle. Paljon siitä ajattelusta on varmasti tullut siitä, että on havahtunut, että mitä jos ei olisikaan lunta. (H3)

No ehkä se on semmoinen arvostus tai kunnioitus tai kiitollisuus, että jotenkin sitä ajattelee, että jokaisesta hyvästä lumivuodesta pitää nauttia ja jokaisesta hyvästä esimerkiksi laskupäivästä. (H4)

Tällainen arvostuksen kasvaminen lumisia talvia ja lumen olemassaoloa kohtaan on tyypillinen reaktio käsitellä ekosurua eli ekologiseen menetykseen liittyvää surua ja haikeutta (Pihkala 2024, 35). Vaikka ekosuru ajatellaan yleensä negatiiviseksi tunteeksi, on tällainen kiitollisuuden ja arvostuksen kasvaminen myös osoitus sen tuomista eräänlaisista positiivisistakin vaikutuksista eikä vain ongelmista (Pihkala 2024, 35). Näiden tunteiden kautta ihmiset voivat Pihkalan (2024,

35) mukaan löytää monia tapoja sopeutua, vaalia ja toimia menetyksen uhan alla olevien asioiden puolesta, kuten tässä lumen, ja siten aktivoida heitä kestävämpään toimintaan.

Haastatteluissa korostuukin moraalinen ristiriita, joka liittyy vapaalaskun harrastamisen luonteeseen ja kytkeytyy osaksi ekosurun pohdintaa. Laji on riippuvainen lumesta, mutta myös monin tavoin matkustamisesta ja välineistä, mikä asettaa harrastuksen osin ristiriitaiseen suhteeseen ilmastokriisin kanssa. Kaikki haastateltavat kuvaavatkin tätä tilannetta ristiriitaiseksi, kun samalla tiedostaa lajin vaikutukset ilmastomuutokseen ja siten lumeen, mutta samalla haluaa kuitenkin itse päästä nauttimaan lajista edelleen.

Näin vapaalasku näyttyytään ikään kuin nautinnon ja ympäristövastuun välisessä jännitteessä. Yksi haastateltava kuitenkin kuvaa ristiriidasta kumpuavaa halua toimia lumen säilymisen eteen seuraavasti:

Toisaalta se (ilmastonmuutos) myös ohjaa sitä tekemistä, silleen hyvällä lailla, koska silloin myös arvostaa enemmän ja ei just tee semmoisia sinne tänne suhailuja. (H2)

Jokainen haastateltavista osaakin listata toimia, joilla pyrkii vähentämään oman harrastamisensa ilmastovaikutuksia, joka kertoo siitä, että he aktiivisesti ainakin jollain tasolla tiedostavat tilanteen ja omat mahdollisuutensa vaikuttaa siihen. Ilmastomuutoksen uhka lumelle muovaa haastateltavien arjen valintoja: matkustamispäätöksiä, varusteiden hankintaa ja laskureissujen suunnittelua. Tämä on linjassa Grausin, Perrin-Malterren ja Hoibianin (2025, 283) tutkimuksen kanssa siinä, että vapaalaskijat toimivat osaltaan jo melko aktiivisesti ympäristön puolesta esim. kierrättämällä, valitsemalla kestävämpiä ruokatuotteita ja suosimalla kestäviä liikkumistapoja, sekä vähentämällä energian kulutusta.

Haastateltavat mielsivät ilmastomuutoksen vaikutukset suhteessa lumen lähes yksimielisesti nimenomaan lumen vähenemiseksi ja katoamiseksi. Kuitenkin yksi haastateltavista nostaa esille, että lumien ja talvien tulevaisuus voi olla myös aivan muuta ainakin Suomessa, jos merivirrat sammuvat ilmastomuutoksen myötä. Haastateltava pohtii tilannetta seuraavasti:

Onko meillä niinku pahin ilmastokatastrofi skenaario se, että Atlantin merivirrat sammuu ja meillä onkin niinku 50 astetta pakkasta koko ajan? Sillon ei varmaan tarvii huolehtia lumen riittävydestä. Vai onko pahin skenaario se, että meillä ei ole lunta enää talviaikaan ollenkaan? Että, on tavallaan nykyään sellainen olo, että 10 vuotta sitten oli helppo vielä surra ilmaston lämpenemistä, mutta nyt on vähän silleen, että ei kukaan enää tiedä miten tää systeemi menee rikki. (H3)

Tämä tuo siten esiin, kuinka lumen merkitykseen kietoutuva suru ja huoli ei ole ainoastaan kaipuuta menetettyyn tai katoavaan, vaan siihen sekoittuu myös hämmennystä ja epävarmuutta tulevasta, kun mikään ei ole enää itsestään selvää tai ennakoitavaa. Lumen tulevaisuus ei näyttäydy lineaarisena tai yksiselitteisenä kehityskulkuna, vaan pikemminkin arvaamattomana ja jopa ristiriitaisena. Haastateltavan esiin nostama ajatus merivirtojen sammumisesta kiinnittyi tieteelliseen keskusteluun Atlantin merivirran eli AMOC-järjestelmän merkityksestä: se kuljettaa lämpöä kohti pohjoista ja ylläpitää Euroopan suhteellisen leutoa ilmastoa, mutta sen mahdollinen heikentyminen voisi johtaa Pohjois-Euroopassa erityisesti talvien kylmenemiseen ja voimakkaampiin pakkasjaksoihin (VanWesten & Baatsen, 2025). Tällöin ilmastonmuutoksen seuraukset eivät olisi yksiselitteisesti lämpenemistä, vaan voisivat ilmetä myös paikallisesti kylmempinä ja arvaamattomampina olosuhteina. Tämä ennakoimattomuus tekee talvien muutoksesta kokemuksellisesti vaikeasti hahmotettavan. Tämä syventää ekosurun tai tässä tilanteessa lumisurun luonnetta, sillä kyse ei ole vain menetetyistä tai katoavasta lumesta, vaan myös epävarmuudesta sen suhteen, mitä tulevaisuudessa ylipäättään tulee tapahtumaan.

Autoetnografisessa aineistossani pohdinnat ilmastonmuutoksen vaikutuksista tulevaisuuden talviin ovat melko vähäisiä. Kuitenkin enemmän pohdintaa tulevaisuuden talvista aiheuttavat ne päivät, kun on huonot lumiolosuhteet, sulamisen ja sen jälkeisen jäätyminen kovettamaa lunta tai muuten haastavat sääolosuhteet. Päivinä, jolloin aurinko paistaa ja lumi on hyvää, ei lumen tulevaisuus kenttämuistiinpanojeni perusteella minua tai laskuseuraani juurikaan huoleta. Kuitenkin arvostus hyvää lunta kohtaan kasvaa tuollaisina päivinä, kun muistaa etteivät ne ole mikään itsestäänselvyys. Haastatteluissa esille noussut ennakoitavuuden katoaminen pohdituttaa myös minua vapaalaskureissullani Norjaan, jossa osan aineistostani keräsin, sillä olosuhteet ovat jo toista vuotta putkeen haastavat. Mietin ”Tällaista tämä tulee nyt aina olemaan?”. Kuten eräs haastateltava tuo esille, enää ei voi ottaa itsestään selvänä hyvää lunta perustuen aiempiin vuosiin. Kuitenkin tästä aiheesta tai ilmastonmuutoksen vaikutuksista ei paljoa laskupäivien aikana puhuttu, sillä keskittyminen meni pitkälti lumen sen hetkisen olomuodon tutkimiseen ja päätösten tekemiseen sen mukaisesti.

4.5 Lumisuhteen kulttuurinen tulevaisuus

Lumen epävarma tulevaisuus herättää haastatteluissa monenlaisia pohdintoja. Useat kuvasivat ilmastonmuutoksen herättävän surua, haikeutta, huolta ja ilmastoahdistusta. Vaikka ilmastonmuutoksen ei keskustelun alussa koettu suoranaisesti vaikuttavan vielä omaan

elämään ja harrastamiseen, sen uhka tulevaisuudelle tunnistettiin selvästi ja ilmastonmuutosta pohdittiin haastateltavien keskuudessa aktiivisesti suhteessa vapaalaskemiseen ja lumeen. Lumen ja talvien epävarmempi tulevaisuus ei ole heille kuitenkaan vain abstrakti ympäristöongelma, vaan erityisesti eteenpäin keskusteluissa mentäessä rakentuukin melko henkilökohtaiseksi ja laajasti koskettavaksi ilmiöksi. Haastatteluissa esiin tuleva lumen epävarmuuteen liittyvä huoli, suru ja haikeus ei kohdistu vain konkreettisiin ja jo koettuihin muutoksiin harrastusolosuhteissa, vaan heijastaa ennen kaikkea tietoisuutta tulevaisuuden epävarmasta tilanteesta. Tältä osin haastateltavien pohdinnat heijastavat Cunsolon ja Ellisin (2018) määritelmää ekosurusta suruna, joka liittyy sekä koettuihin, että ennakoituihin ekologisiin menetyksiin. Olennaista tässä on, että lumen väheneminen näyttäytyy haastatteluaineistossa paitsi fyysisenä muutoksena myös kulttuurisesti ja emotionaalisesti merkityksellisenä menetyksenä: kuten haastateltavat kuvaavat, kyse on identiteettiin, pohjoiseen elämäntapaan ja lapsuudesta rakentuneeseen luontosuhteeseen kytkeytyvästä ilmiöstä.

Huomattavaa on, että huoli lumesta ja talvien olosuhteista tulevaisuudessa ei rajoittunut haastateltavien puheissa pelkästään yksittäisiin talviin tai heidän omiin laskumahdollisuuksiinsa, vaan liittyi syvempään kokemukseen ihmisten ja muun lajisen maailman haavoittuvuudesta. Eräs haastateltava (H3) kuvaakin, että hänen ”onks meil enää lunta -stressi” on jäänyt taka-alalle, eikä suru kohdistu enää oman laskemisen epävarmaan tulevaisuuteen vaan laajempaan ”asiayhteyteen elämässä”. Muidenkin haastateltavien kohdalla nousee esille se, että lumen ja talvien epävarma tulevaisuus ei kosketa heitä vain vapaalaskun näkökulmasta vaan laajemmin koko elämää arkea ja maapalloa ajatellen. Kolme haastateltavista ilmaisee huolensa siitä, millainen tilanne on tulevilla sukupolvilla ja miten lumen väheneminen vaikuttaa pohjoiseen lumisuhteeseen. Haastateltavat pohtivat, millaiseksi luminen elämäntapa ja talvikulttuuri voivat tulevaisuudessa muodostua, jos lumiset talvet käyvät harvinaisemmiksi, eivätkä lapset enää kasva lumen ympäröimänä. Erityisesti esiin nousee ajatus siitä, että tulevilla sukupolvilla ei välttämättä ole samanlaista kehollista ja kulttuurista suhdetta lumeen kuin aiemmin. Lumen väheneminen ei tällöin merkitse vain ympäristönmuutosta, vaan myös mahdollisia muutoksia talveen kytkeytyvissä kulttuurisissa käytännöissä ja identiteeteissä.

Tämä on aiheellinen pohdinta sillä esimerkiksi lasten hiihtotaidon ja siten yhden kulttuurisesti merkittävän motorisen taidon katoamisesta on puhuttu jo pidemmän aikaa. Tilastokeskuksen vuodelta 2017 olevassa vapaa-ajan tutkimuksessa tuodaan esille, että hiihtoa harrastaa vain joka kymmenes suomalainen ja yleisin hiihtäjä on yli 55-vuotias mies. Lasten ja nuorten kohdalla hiihtämisen määrä hiipuu. Kaiken kaikkiaan hiihdon harrastajien määrä on puolittunut vuodesta 1991, jollin hiihtoa harrasti vielä joka viidennes suomalaisista. Toisaalta tutkimuksia on

monenlaisia, sillä Suomen Hiihtokeskusyhdistyksen vuonna 2018 julkaistun kyselyn mukaan noin joka neljäs (24 %) suomalainen harrastaa hiihtämistä, ja laskettelua tai lumilautailua harrastaa noin joka kymmenes (11 %) suomalainen. (Kalmari 2021, 87). Luonnonvarakeskuksen tilastotietojärjestelmän mukaan puolestaan murtomaahiihtoa harrastavia olisi koko väestöstä 29,7% eli lähes joka kolmas ja rinnelajeja harrastavia 13,8% eli joka seitsemäs. Myös Simula (2021) korostaa, että lumen ja lumilajeihin liittyvien taitojen katoaminen on kansanterveydellinen ja kulttuurinen huoli, sillä lumi ja lumilajit ovat niin iso osa suomalaista kulttuuria.

5 Johtopäätökset

Vapaalasku on viime vuosina nopeasti kasvanut laji ja luonnossa liikkumisen muoto. Tästä esimerkkinä on lukuisien tapahtumien, kisojen, parempien välineiden lisääntyminen, sekä lajin näkyvyys sosiaalisessa mediassa. Vapaalasku on vahvasti luonnon lumesta riippuvainen urheilulaji, kun harrastaminen tapahtuu hoitamattomilla luonnon rinteillä ja se vaatii siten myös erilaista lumen tuntemusta laskijalta, kuin laskettelukeskuksissa laskeminen. Samalla kun vapaalaskijoiden määrä on lisääntynyt, on myös epävarmuus lumen tulevaisuudesta kasvanut. Lisääntyvät uutiset esimerkiksi lumen vähyydestä Keski-Euroopan vuorilla (esim. BBC 2023; The Eco Experts 2024; Yle 2025, Yle 2026) jo useana peräkkäisenä vuotena tekevät jo nyt näkyväksi mahdollisen normaalin tulevaisuudessa. Tässä tutkimuksessa minua kiinnostikin se, millaisia kokemuksia suomalaisilla vapaalaskijoilla on lumesta, ja mitä ne kertovat heidän lumisuhteestaan. Samalla halusin myös selvittää, millainen vaikutus ilmastonmuutoksella on lumisuhteelle.

Fenomenologinen lähestymistapa mahdollisti ihmisen ja lumen suhteen tutkimisen, sillä keskeinen ajattelutapa siinä on, että ihmisyksilöt rakentuvat aina suhteessa maailmaan ja samalla rakentavat sitä itse (Laine 2018). Laine (2018) esittää, että ihminen kokee ja näkee maailman tiettyjen tietoisuuksien ja merkitysten kautta ja siten jokaisessa havainnossamme on mukana erilaisia kokemuksia kohteesta. Tulokset ovatkin linjassa fenomenologisen ajattelutavan kanssa, sillä tutkittavat kuvaavat lumeen liittyen hyvin syvällisiä kehollisia ja emotionaalisia kokemuksia sekä merkityksiä. Lumi koetaan haastatteluissa liikkeen, kosketuksen, äänen ja visuaalisten havaintojen kautta. Samalla nämä kokemukset eivät ole pelkästään yksilöllisiä, vaan niihin kietoutuu kulttuurisia merkityksiä ja jaettuja ymmärryksiä siitä, millainen lumi on “tavoiteltavaa” ja mitä lumi laajemmin merkitsee koko elämäntavan, identiteetin tai kulttuurin kannalta.

Keskeinen havainto tutkimuksessani on se, että lumisuhde ei rajaudu yksittäisen harrastuksen eli vapaalaskun kautta rakentuvaksi, vaan ulottuu laajemmin ihmisen koko identiteettiin ja tapaan elää. Haastateltavat toivat esille, että lumi on läsnä heidän elämässään monin tavoin – se rytmittää arkea, vaikuttaa mielialaan ja määrittää suhdetta vuodenaikoihin ja ympäristöön. Vapaalasku näyttäytyy yhtenä, mutta ei ainoana tapana olla suhteessa lumeen. Tämä viittaa siihen, että lumisuhde rakentuu syvemmin kuin pelkän toiminnan kautta: se on olemisen tapa, joka syntyy toistuvista kokemuksista, kehollisesta vuorovaikutuksesta ja merkitysten kerrostumisesta ajan myötä.

Mielenkiintoisena tekijänä tässä on myös paikan merkitys. Lumi ei ole samanlaista kaikkialla, vaan sen laatu ja rooli saavat tietyn merkityksen suhteessa ympäröivään muunlajiseen maailmaan. Lumen hallittavuus ja siten kokemus siitä muuttuu haastateltavien mukaan paikasta esimerkiksi rinteiden jyrkkyydestä, sääolosuhteista ja muista ulkoisista tekijöistä riippuen. Tämä korostaa sitä, että kokemus lumesta on aina sidoksissa paikkaan ja sen ominaisuuksiin. Näin ollen lumisuhdetta tulisikin tarkastella jatkossa osana paikkakokemusta.

Haastateltavien puheissa lumi nähtiin pitkälti hyvin positiivisena asiana ja asioiden mahdollistajana, mutta samalla myös jokseenkin pelottavana ja vaarallisena. Tulokset ovat linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, jossa vapaalaskemisen motivaatiotekijöiksi on tunnistettu muun muassa luonnon kauneus, rauha, vapaus ja vähäiset ihmismäärät (Perrin-Malterre ym. 2018), mutta toisaalta myös itsensä haastaminen (Frühauf ym. 2017). Tässäkin tutkimuksessa nämä tekijät olivat keskeisiä siinä, että lumiseen luontoon haluttiin lähteä laskemaan ja lumi toimi ikään kuin näiden kokemusten mahdollistajana. Näin ollen lumi ei näyttäytynyt vain passiivisena taustana tai pintana vapaalaskulle, vaan keskeisenä osana sitä kokonaisuutta, joka tekee lajista houkuttelevan ja merkityksellisen harrastajalle.

Ilmastonmuutoksen osalta tutkimukseni osoittaa, että ilmastonmuutos vaikuttaa lumisuhteeseen ennen kaikkea epävarmuuden ja ennakoimattoman muutoksen kautta. Haastateltavat tunnistivat lumen vähenemisen ja sääolosuhteiden epävakauden, mutta ilmastonmuutoksen vaikutukset eivät näyttäytyneet yksiselitteisinä tai täysin jäsenyteinä. Sen sijaan ne ilmenivät jokseenkin huomaamattomina muutoksina: ennakoitavuuden katoamisena, epävarmuutena tulevista talvista ja huolena lumen säilymisestä tuleville sukupolville. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyivät erityisesti tunnetasolla. Tuloksissa nousi esiin piirteitä ekosurusta ja huolesta, jotka liittyvät lumen tulevaisuuteen ja sen merkityksen mahdolliseen katoamiseen. Haastateltavien esille nousevissa ajatuksissa ja tunteissa on viitteitä Pihkalan (2024) tutkimasta lumiahdistuksesta ja talvisurusta, kun lumen tulo ja sen tulevaisuus näyttäytyy epävarmana. Lumi ei näyttäydy tutkimuksessani vain resurssina tai harrastuksen edellytyksenä, vaan siihen liittyy syviä tunnesiteitä, joiden horjuminen voi aiheuttaa menetyksen kokemuksia. Tämä korostaa sitä, että ilmastonmuutos ei ole pelkästään fyysinen tai ympäristöllinen ilmiö, vaan myös kokemuksellinen ja emotionaalinen. Toisaalta nämä lumeen liitettävät huolen ja epävarmuuden tunteet ovat saaneet haastateltavat myös arvostamaan lunta aiempaa enemmän ja myös osaltaan toimimaan aktiivisemmin sen tulevaisuuden puolesta.

Mielenkiintoista on, että vaikka aiempi tutkimus korostaa lumivyöryriskien kasvua ilmastonmuutoksen seurauksena (esim. Martin ym. 2001; Strapazzon 2021; Eckert ym. 2024),

tämä ei noussut esiin juuri ollenkaan haastateltavien pohdinnoissa. Tämä herättää kysymyksiä siitä, miten tieto ilmastonmuutoksen vaikutuksista välittyy harrastajille ja millaisia asioita pidetään merkityksellisinä omassa kokemuksessa. On mahdollista, että osa vaikutuksista koetaan itsestään selvinä tai ne eivät vielä ole konkretisoituneet haastateltavien omassa toiminnassa samalla tavalla kuin esimerkiksi lumen määrän väheneminen.

Mielenkiintoista oli myös se, että vaikka lumi näyttäytyi haastateltavien puheissa monella tavalla merkityksellisenä ja sekä harrastamisen, että arkisemman elämisen mahdollistajana, eivät kaikki heistä olleet kuitenkaan pohtineet asiaa varsinaisesti lumisuhteen näkökulmasta. Tämä voi kertoa osin siitä, että käsite lumisuhde on itsessään melko tuntematon verrattuna esimerkiksi enemmän esillä olevaan luontosuhteeseen tai toisaalta siitä, etteivät kyseiset henkilöt ole pysähtyneet aiemmin asian äärelle tarkemmin. He toivatkin esille haastattelun jälkeen, että oli hyvä päästä jäsentämään ja sanoittamaan omia kokemuksiaan ja sitä kautta omaa suhdetta lumeen. Tämä tukee fenomenologisen tutkimuksen ajatusta siitä, että monet merkitykset ovat läsnä elämässä ja kokemuksessa, mutta eivät välttämättä tiedostettuja (Laine 2018). Tutkimukseni toi mahdollisesti näkyväksi sellaista tietoa, joka on ollut aiemmin itsestään selvää ja sanoittamatonta, joka on myös fenomenologiselle tutkimukselle ominaista (Laine 2018). Näen myös, että kuten luonnon tai muunlaisen ympäristön ja ihmisen suhde nähdään erottamattomana (Abram 1996), niin yhtä lailla ihmisen ja lumen suhde on erottamaton erityisesti lumisilla alueilla eläville ja harrastettaessa lumesta riippuvaista lajia aktiivisesti. Toivon, että oman lumisuhteen sanoittaminen voisi osaltaan motivoida näitä vapaalaskijoita entistä aktiivisempaan toimintaan lumen tulevaisuuden puolesta ja muistuttaa heitä lumen arvosta.

Tutkimuksellani on ollut myös joitain rajoitteita, koska keräämäni viiden henkilön haastatteluaineisto ja autoetnografinen muistiinpano aineisto on suhteellisen pieni, mikä rajoittaa tulosten yleistettävyyttä ja luotettavuutta. Fenomenologisen tutkimuksen tavoitteena ei kuitenkaan olekaan yleistää, vaan syventää ymmärrystä tietyistä ilmiöistä (Laine 2018). Oma roolini ja läheinen suhde tutkittavaan ilmiöön voivat myös vaikuttaa tehtyihin tulkintoihin. Tässä tutkimuksessa oma kokemukseni vapaalaskusta ja lumesta on toiminut sekä vahvuutena että haasteena: se on mahdollistanut syvemmän ymmärryksen, mutta edellyttänyt myös jatkuvaa reflektiota omista ennako-oletuksistani prosessin aikana.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi kiinnostavaa tarkastella vapaalaskijoiden tai muiden ihmisryhmien lumisuhdetta laajemmin ja pidemmällä aikavälillä, eli miten se koetaan suuremmassa joukossa ihmisiä ja toisaalta, miten se muuttuu ajan myötä erityisesti ilmastonmuutoksen edetessä. Lumen merkitystä olisi mielestäni aiheellista tutkia jatkossa myös

muista näkökulmista, sillä lumisilla alueilla moni toiminto on siitä hyvin riippuvainen. Tutkimus esimerkiksi lumen ja Lapin matkailun välisestä riippuvuudesta olisi mielenkiintoinen ja hyvin ajankohtainen teema, sillä alueen vetovoima on hyvin riippuvainen lumesta ja siihen liittyvästä kuvastosta. Muuttuvat ja yhä epävarmemmat lumiolosuhteet erityisesti alku- ja lopputalvesta ovat viime vuosina haastaneet Lapin matkailua, mutta siltikään matkailun kestävydestä ja sen vaikutuksista koko matkailutoimintaa määrittävän lumen tulevaisuuteen ei mielestäni puhuta tarpeeksi.

Lumisuhde on tutkimukseni mukaan monitasoinen, lapsuudesta aikuisuuteen aktiivisesti muuttuva ja se rakentuu kokemuksen, paikan, kulttuurin ja ympäristön muutosten kautta. Lumi mahdollistaa ja toisaalta rajoittaa toimintaa osoittaen, ettei se ole vain passiivinen tausta vapaalaskemiselle, vaan aktiivinen toimija. Lumisuhteen muodostuminen tapahtuu selkeässä vuoropuhelussa laskijan ja lumen välillä. Lumisuhde ei kuitenkaan rakennu vain vapaalaskun kautta, vaan lumi nähdään laajemmin koko elämäntavan, identiteetin ja kulttuurin kannalta merkityksellisenä. Siten huoli lumen tulevaisuudesta ilmastonmuutoksen myötä ei kosketa vai yksilöä. Lumisuhteen tarkastelu ja sen muutokset ovatkin entistä ajankohtaisempia ja merkityksellisempiä ilmastonmuutoksen myötä.

6 Lähteet

Abram, David. 1996. *The spell of the sensuous: Perception and language in a more-than-human world*. Pantheon Books.

Abram, David. 2024. "On the Origin of the Phrase "More-Than-Human"." Teoksessa *More Than Human Rights: An Ecology of Law, Thought, and Narrative for Earthly Flourishing*, toim. César Rodríguez-Garavito. New York: NYU Law, 341-347.

Berbeka, Jadwiga. 2018. "The value of remote Arctic destinations for backcountry skiers." *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 18:4, 393-418.

Brymer, Eric ja Tony Gray. 2010. "Developing an intimate "relationship" with nature through extreme sports participation." *Leisure/Loisir* 34:4, 361-374.

Cantell, Hannele. 2011. "Lapsuus ja nuoruus ympäristösuhteen perustana." Teoksessa *Ihminen ja ympäristö*, toim. Jari Niemelä, Eeva Furman, Antti Halkka, Eeva-Liisa Hallanaro ja Sanna Sorvari. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 332–336

Chang, Heewon. 2008. *Autoethnography as method*. Left Coast Press.

Clark, Kerensa, Lesley Ferkins, Liz Smythe ja Uma Jogulu. 2018. "Valuing the lived experience: A phenomenological study of skiing." Teoksessa *Research Methodologies for Sports Scholarship*, toim. James Skinner ja Terry Engelberg. Lontoo: Routledge, 283-301.

Contosta, Alexandra, Nora Casson, Sarah Garlick, Sarah Nelson, Mathes Ayres Elizabeth Burakowski, John Campbell, Irena Creed, Catherine Eimers, Celia Evans, Ivan Fernandez, Colin Fuss, Thomas Huntington, Kaizad Patel, Rebecca Sanders-DeMott, Kyongho Son, Pamela Templer ja Casey Thornbrugh. 2019. "Northern Forest Winters Have Lost Cold, Snowy Conditions That Are Important for Ecosystems and Human Communities." *Ecological Applications* 29:7, 1-24.

Cunsolo, Ashlee ja Neville Ellis. 2018. "Ecological Grief as a Mental Health Response to Climate Change-Related Loss." *Nature Climate Change* 8:4, 275–281.

Deloria, Vine Jr., Barbara Deloria, Kristen Foehner ja Sam Scinta. 1999. *Spirit & Reason: The Vine Deloria, Jr., Reader*. Golden, Colorado: Fulcrum Publishing.

Eckert, Nicolas, Cristophe Corona, Florie Giacona, Johan Gaume, Stephanie Mayer, Alec van Herwijnen, Pascal Hagenmuller ja Markus Stoffel. 2024. "Climate change impacts on snow avalanche activity and related risks." *Nature Reviews Earth & Environment* 5, 369–389.

Eira, Inger Marie, Anders Oskal, Inger Hanssen-Bauer ja Svein Mathiesen. 2018. «Snow cover and the loss of traditional indigenous knowledge." *Nature Climate Change* 8, 924-936.

Ellis, Carolyn, Tony Adams ja Arthur Bochner. 2011. "Autoethnography: An Overview." *Historical Social Research / Historische Sozialforschung* 36:4, 273–290.

Ellis, Carolyn ja Arthur Bochner. 2000. "Autoethnography, Personal Narrative, Reflexivity." Teoksessa *Handbook of Qualitative Research (2.painos)*, toim. Norman Denzin and Yvonna Lincoln. Thousand Oaks, CA: Sage. 733–768.

Eskola, Jari ja Juha Suoranta. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.

Frühaufl Anika, Will A. S. Hardy, Daniel Pfoestl, Franz-Georg Hoellen ja Martin Kopp. 2017. "A Qualitative Approach on Motives and Aspects of Risks in Freeriding." *Frontiers in Psychology* 8:1998, 1-13.

Gerretsen, Isabelle. 2023. "How climate change threatens to close ski resorts." *BBC* 25.1.2023. <https://www.bbc.com/future/article/20230124-how-climate-change-threatens-to-close-ski-resorts>. Luettu 5.4.2026.

Gruas, Lena, Clémence Perrin-Malterre ja Olivier Hoibian. 2024. "How green can they be? A survey of ski tourers' pro-environmental behaviour." *Leisure Studies* 44:2, 277–293.

Haegeli, Pascal, Wolfgang Haider, Margo Longland ja Ben Beardmore. 2010. "Amateur decision making in avalanche terrain with and without a decision aid: A stated choice survey." *Natural Hazards* 52, 185–209.

Haila, Yrjö. 2000. "Beyond the nature-culture dualism." *Biology and Philosophy* 15:2, 155–175.

Heikkilä, Tiina. 2022. *Phenomenological study of human-nature relationships among freeriders in Pyhäntunturi*. Lapin yliopisto.

Helander-Renvall, Elina. 2010. "Animism, personhood and the nature of reality: Sami perspectives." *Polar Record* 46:1, 44-56.

Hirsjärvi, Sirkka ja Helena Hurme. 2022. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö* (2. painos). Gaudeamus.

- Husserl, Edmund. 1913. *Ideas: General Introduction to Pure Phenomenology*. Routledge.
- Hutchison, Abigail. 2014. "The Whanganui River as a Legal Person." *Alternative Law Journal* 39:3, 179–182.
- Ingold, Tim. 1993. "The Temporality of the Landscape." *World Archaeology* 25:2, 152-174.
- Jahren, Per ja Tongbo Sui. 2016. *How water influences our lives*. Singapore: Springer.
- Jakstis, Kristen & Michael R. Barnes. 2024. "Winter-human-nature interactions: A scoping review for a neglected season." *Global Environmental Psychology* 2, 1-13.
- Juga, Ilkka, Marjo Hippi, Pertti Nurmi ja Virpi Karsisto. 2014. "Weather Factors Triggering the Massive car Crashes on 3 February 2012 in the Helsinki Metropolitan Area." Teoksessa *Proceedings of the 17th International Road Weather Conference Andorra*, 1–7.
- Kalmari, Heidi. 2021. *Lumen jäljillä*. Jyväskylä: Docendo.
- Karismo, Anna. 2025. "Vesi lotisee Sveitsin Alppien hiihtokeskuksissa – mutta kelkkamäessä se ei haittaa, koska luisto on jopa parempi." YLE 31.1.2025. <https://yle.fi/a/74-20139623>. Viitattu 16.4.2025.
- Laine, Timo. 2018. "Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma." Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, toim. Raine Valli ja Juhani Aaltola (5. uudistettu ja täydennetty painos). PS-kustannus.
- Landauer, Mia Susanna, Tuija Sievänen ja Marjo Neuvonen. 2015. "Indicators of Climate Change Vulnerability for Winter Recreation Activities: A Case of Cross-Country Skiing in Finland." *Leisure / Loisir* 39:3–4, 403–440.
- Latour, Bruno. 1993. *We Have Never Been Modern*. Cambridge: Harvard University Press.
- Lebreton, Tatiana. 2024. "Ski resorts suffer after Europe sees warmest January on record." The Eco Experts 17.12.2024. <https://www.theecoexperts.co.uk/news/no-snow-in-europe-ski-resorts-after-warmest-january-on-record>. Viitattu 16.4.2025.
- Leppänen, Jelena. 2026. "Mihin katosi Alppien lumi?" YLE 6.2.2026. <https://yle.fi/a/74-20206535>. Luettu 5.4.2026.
- Leppäranta, Matti. 2021. *Lumen ja jään maa*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.

Linton, Jamie. 2010. *What is water? The history of a Modern Abstraction*. UBC Press.

Loland, Sigmund ja Åsa Bäckström. 2023. Into the glidescape: an outline of gliding sports from the perspective of applied phenomenology. *Journal of the Philosophy of Sport* 50: 3, 365-382.

Lumber Ryan, Miles Richardson ja David Sheffield. 2017. “Beyond knowing nature: Contact, emotion, compassion, meaning, and beauty are pathways to nature connection.” *PLOS ONE* 12:5, 1-24.

Maller, Cecily. 2021. “Re-orienting nature-based solutions with more-than-human thinking.” *Cities* 113, 1-8.

Markkula, Inkeri, Minna Turunen, Taru Rikkonen, Sirpa Rasmus, Veina Koski ja Jeffrey M. Welker. 2024. “Climate change, cultural continuity and ecological grief: Insights from the Sámi Homeland.” *Ambio* 53, 1203–1217.

Martin, Eric, Gérald Giraud, Yves Lejeune ja Géraldine Boudart. 2001. “Impact of a climate change on avalanche hazard.” *Annals of Glaciology* 32, 163–167.

Martin, Peter. 2004. “Outdoor adventure in promoting relationships with nature.” *Journal of Outdoor and Environmental Education* 8:1, 20–28.

McClung, David. 2002. “The elements of applied avalanche forecasting—Part I: the human issues.” *Natural Hazards* 25, 111–129.

Moran, Dermot. 2000. *Introduction to phenomenology*. Routledge.

Nadegger, Monica. 2023. Reassembling more-than-human sustainability: Relations with snow. *Annals of Tourism Research* 101.

Notarnicola, Claudia. 2022. “Overall negative trends for snow cover extent and duration in global mountain regions over 1982–2020.” *Scientific Reports* 12, 13731.

Nykänen, Tapio. 2023. From Everyday Work to Sensations of Freedom: Snowmobile Users’ Relationships to Snow, Ice and Weather. Teoksessa *Living and Working With Snow, Ice and Seasons in the Modern Arctic*, toim. Hannah Strauss-Mazzullo ja Monica Tennberg. Arctic Encounters. Palgrave Macmillan, 85-103.

Perrin-Malterre, Clémence ja Laine Chanteloup. 2018. “Ski touring and snowshoeing in the Hautes–Bauges (Savoie, France): A study of various sports practices and ways of experiencing nature.” *Journal of Alpine Research: Revue de géographie alpine* 106-4.

Pihkala, Panu. 2024. "Ecological Sorrow: Types of Grief and Loss in Ecological Grief." *Sustainability* 16:2, 849. 1-44.

Pihkala, Panu. 2020. "Climate Grief: How We Mourn a Changing Planet." *BBC* 3.4.2020. Saatavilla: <https://www.bbc.com/future/article/20200402-climate-grief-mourning-loss-due-to-climate-change>. Luettu 1.9.2025.

Pröbstl-Haider, Ulrike ja André Lampl. 2017. "Freeriding as a Growing Segment in Alpine Winter Tourism: Motivations, Risks and Management Challenges." *Journal of Outdoor Recreation and Tourism* 17, 33–41.

Rantanen, Mika, Alexey Yu Karpechko, Antti Lipponen, Kalle Nordling, Otto Hyvärinen, Kimmo Ruosteenoja, Timo Vihma ja Ari Laaksonen. 2022. "The Arctic has warmed nearly four times faster than the globe since 1979." *Communications Earth & Environment* 3:168, 1-10.

Räisänen, Petri, Anna Luomaranta ja Kirsti Jylhä. 2025. "Future Snow Scenarios for Northern Europe Based on Coupled Model Intercomparison Project Phase 6 Data." *International Journal of Climatology* 45:6, 1-19.

Simula, Mikko. 2012. *Luonnossa liikkumisen kulttuuriset representaatiot: Diskurssianalyysi suomalaisten luonnossa liikkumista käsittelevistä haastatteluista*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Smith, Jonathan A., Paul Flowers ja Michael Larkin. 2009. *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. London: SAGE Publications.

Stethem, Chris. 2013. "Avalanches." Teoksessa *Encyclopedia of natural hazards*, toim. Peter T. Bobrowsky. Springer, 31—34.

Strang, Veronica. 2004. *The Meaning of Water*. Oxford: Berg.

Strang, Veronica. 2015. *Water: Nature and Culture*. London: Reaktion Books.

Strapazzon, Giacomo, Jürg Schweizer, Igor Chiambretti, Monika Brodmann Maeder, Hermann Brugger ja Ken Zafren. 2021. "Effects of climate change on avalanche accidents and survival." *Frontiers in Physiology* 12.

Strauss-Mazzullo, Hannah. 2020. "Shoveling snow in Finnish Lapland: Social and aesthetic perspectives on an everyday activity." *Polar Record* 56.

Sundberg, Juanita & Jessica Dempsey. 2009. "Culture-Nature." Teoksessa *International encyclopedia of human geography*, toim. Rob Kitchin ja Nigel Thrift. Elsevier. 458–463.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2019. *The ethical principles of research with human participants and ethical review in the human sciences in Finland*.

Tuan, Yi-Fu. 1977. *Space and place: The perspective of experience*. University of Minnesota Press.

Tuulentie, Seija (2023). "Waiting for Snow: Discrepancy Between the Demand for Snow and Actual Snow Conditions." Teoksessa *Living and Working With Snow, Ice and Seasons in the Modern Arctic*, toim. Hannah Strauss-Mazzullo ja Monica Tennberg. Arctic Encounters. Palgrave Macmillan.

Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. [2002] 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tökkäri, Virpi. 2016. "Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja narratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä." Teoksessa *Kokemuksen tutkimus VI: Kokemuksen käsite ja käyttö*, toim. Jarkko Toikkanen ja Ira A. Virtanen. Lapland University Press, 64–84.

Tøstesen, Gustav ja Tommy Langseth. 2021. "Freeride Skiing—Risk-Taking, Recognition, and Moral Boundaries." *Frontiers in Sports and Active Living* 3.

VanWesten, René ja Michiel Baatsen. 2025. "European temperature extremes under different AMOC scenarios in the community Earth system model." *Geophysical Research Letters*, 52:12.

Verkasalo, Matti & Jarkko-Juhani Henttonen. 2013. *Vapaalasku: Tieto, taito, turvallisuus*. Helsinki:Vapaalasku.

Vinkka, Birgitta ja Jarno Valkonen. 2023. "Managing Snow in an Arctic City: Urban Political Ecology Approach." Teoksessa *Living and Working With Snow, Ice and Seasons in the Modern Arctic: Everyday Perspectives*, toim. Hannah Strauss-Mazzullo ja Monica Tennberg. Palgrave Macmillan. 85-103.

7 Liitteet

7.1 Liite 1. Kenttämuistiinpanojen vastauslomake

Päivämäärä:

Paikka:

Sääolosuhteet: (lämpötila, tuuli, sademuoto jne.)

Seuralaiset: (yksin, ystävät, oppaat?)

Lumisuhde ja kokemukset laskureissulla

Millainen lumi oli tänään? (puuteri, sohjo, jää jne.)

Miltä lumi tuntui iholla, käsissä, suksen alla?

Miten lumen laatu vaikutti reittivalintoihin ja laskutyylisiin?

Millaisia tunteita lumi herätti? (ilo, jännitys, turhautuminen, pelko jne.)

Millaiset ennakko-odotukset olivat ennen laskupäivää?

Lumen muutokset ja niiden vaikutus kokemukseen

Muuttuiko lumi päivän aikana? Miten?

Miten lumen muutokset vaikuttivat laskemiseen tai siihen, miten havainnoit ympäristöä?

Reagoitko jollain tavalla lumen muutoksiin? (muutitko suunnitelmia, tarkistitko välineitä jne?)

Luontosuhde ja ympäristön havainnointi

Miten lumi ja sää vaikuttavat luonnon kokemiseen?

Tunnetko olevasi osa luontoa vai erillään siitä? Millä tavalla ja miksi?

Havaintoja lumen toimijuudesta: miten lumi "vastasi" sinulle? (ääni, liike, muoto jne.)

Ilmastonmuutos ja lumen tulevaisuus

Heräsikö ajatuksia lumen pysyvyydestä tai sen tulevaisuudesta?

Näitkö merkkejä lumen muutoksista (sulaminen, tuulen tekemät pinnanmuodot)?

Keskusteluja muiden laskijoiden kanssa lumen tai ilmaston tilasta?

Vapaata pohdintaa ja muistiinpanoja:

Kuvat ja visuaaliset havainnot:

Reflektio reissun jälkeen:

Miksi koin lumen ja luonnon näin tänään?

Mihin aiempiin kokemuksiin, tunteisiin tai odotuksiin tämä liittyi?

Mitä uutta oivalsin lumisuhteestani?

7.2 Liite 2. Haastattelurunko

Päivämäärä:

Haastateltavan nimi:

- Kerro vähän itsestäsi, millainen on sun tausta laskijana?
- Millaisia muistoja sulla tulee mieleen lumesta?
- Mitä talvi ja lumi merkitsee sulle?
- Onko niiden merkitys muuttunut sun elämän aikana? Milloin ja miksi?
- Millaisia tunteita lumi herättää?
- Miten lumi vaikuttaa siihen, miten koet luonnon?
- Miten päädyit vapaalaskun pariin, ja mikä lajissa viehättää sinua?
- Kerro jokin mieleenpainuva muisto vapaalaskuretkeltä:
 - Miltä lumi tuntui silloin?
 - Miten lumi vaikutti päivänkulkuun, päätöksiin tai laskemiseen?
- Miten lumi vaikuttaa sun kokemukseen vapaalaskusta?
- Miten kuvailisit suhdettasi lumeen ja luontoon silloin, kun aloitit vapaalaskun, verrattuna nykyhetkeen?
- Ootko huomannut vapaalaskiessa tai muuten muutoksia lumessa (esim. Määrä, laatu, ennakoitavuus)?
- Miten nämä muutokset vaikuttavat sun kokemukseen vapaalaskusta ja millaisia tunteita herää?
- Miltä vapaalaskun tulevaisuus näyttää ilmastonmuutoksen valossa?
- Tuntuuko, että ilmastonmuutoksen myötä sun suhde lumeen olisi muuttunut? Miten?

- Onko tieto ilmastonmuutoksesta muuttanut sun tapaa harrastaa vapaalaskua tai suhtautua siihen? Entä muuten toimintaa elämässä/laskiessa?
- Koetko ristiriitoja vapaalaskun ja ilmastonmuutoksen välillä (esim. matkustaminen, välineet, ympäristövaikutukset)?
- Onko jotain, mitä en ole osannut kysyä, mutta haluaisit tuoda esiin aiheeseen liittyen?